

92.3fm
50 anys de Ràdio Tàrraga

Organització

Ajuntament de Tàrrrega

Catàleg

Text i selecció gràfica: Xavier García

Disseny: D.Disseny

Fotografies: Dels autors indicats a peu de fotografia

Exposició

Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega. Del 12 de desembre de 2004 al 12 de gener de 2005

Comissari: Xavier García

Col·lecció de ràdios antigues: Francesc Vergés Buireu

Fusteria: Anglarill

Fusteria metàl·lica: Vicos

Manipulacions fotogràfiques: Calafell

Il·luminació: Salvadó

CD

Selecció i gravació: X. García i R. Puiggené Rius

Patrocinadors

© de l'edició: Ajuntament de Tàrrrega

Impressió: Anfigraf

Dipòsit legal: L-1154-04

7	<u>Presentació</u>
11	<u>Introducció</u>
15	<u>La ràdio abans de Ràdio Tàrraga (1924-1954)</u>
27	<u>Els inicis de RT (1954-1962)</u>
53	<u>Època de canvis (1962-1975)</u>
69	<u>De ràdio estatal a emissora municipal (1976-2004)</u>
81	<u>La ràdio amb noms</u>
85	<u>Bibliografia</u>
91	<u>Ràdios d'abans</u>

ÍNDEX

Deixeu-me posar en dubte aquella vella dita que afirma que les paraules se les enduu el vent. Crec, afortunadament, que de les paraules pronunciades en el passat perduren els records, les sensacions, els pensaments... l'ideari que forja la memòria col·lectiva d'una comunitat. Durant els últims 50 anys, moltes paraules, idees i opinions s'han transmès des de Ràdio Tàrraga, i per tant, molt li devem a aquest mitjà que forma part indisso-
ciable de la nostra col·lectivitat.

Lluny queda ja el desembre de l'any 1954, quan un grup de ciutadans va posar en marxa Ràdio Tàrraga, llavors la segona emissora de la província després de la degana Ràdio Lleida. Eren els temps incipients d'una nova forma de comunicació que arrelaria de seguida entre la població, i que aguantaria impertèrrita l'adveniment de la televisió. Ja des dels seus inicis, Ràdio Tàrraga esdevingué un altaveu de les terres de Ponent, una tribuna oberta a tothom, una caixa de ressonància de tot allò que envoltava la vida pública de les nostres comarques.

Ben cert és que l'existència de la nostra emissora ha estat atzarosa. Prova d'això és el ventall d'indicatius: LA voz del Urgel y la Segarra, La voz de Lérida, Radiocadena Española, RN"-Radio 5, La veu de Tàrraga, tot i que popularment sempre ha estat coneguda per tothom com Ràdio Tàrraga, el mateix indicatiu que ostenta actualment. Tot i aquest ball de noms, la nostra emissora sempre ha mantingut intacta la seva vocació de servei a la ciutat, un esperit que, sota titularitat municipal, continua a hores d'ara.

Des de l'Ajuntament de Tàrraga, celebrem amb entusiasme el 50è. aniversari de Ràdio Tàrraga, i en volem fer partícip el conjunt de la ciutadania, perquè tots hem estat i som oïdors de la nostra ràdio, perquè són moltes les persones que en guardem algun record especial, o sobretot, perquè també són moltes les veus que, de forma professional o amateur, han passat per davant dels seus micròfons.

Joan Amézaga i Solé
Alcalde de Tàrraga

La ràdio, per als qui rondem, o superem, el mig segle de vida ha estat quelcom més que un mitjà de difusió. Per a nosaltres ha estat una manera de viure molts moments, llargs moments, de la nostra peripècia vital.

Les veus entranyables de la Raida i el Pepe ens acompanyaven en les situacions familiars més variades. La inoblidable sintonia de "Latidos de la ciudad" ens anunciava que l'incansable cronista ciutadà, Castellà Formiguera, ens relataria tot allò que passava a la nostra ciutat. Les llargues, inacabables, relacions de dedicatòries de "El disco dedicado" ens assabentaven de casoris, onomàstiques, naixements i bateigs, qui i on algú feia la mili. Pels volts de les onomàstiques dels noms més populars (Josep, Joan, Maria, Carme, Montserrat...) s'havia arribat a cronometrar més de mig hora de dedicatòries abans no sonava el disc sol·licitat. Formen part del nostre patrimoni personal els concursos de vocalistes, rapsodes, còmics, cants de nades per part de col·legis, obres de teatre radiofònic, etc. M'envaeix la melangia quan recordo les cròniques esportives d'en Bo-laderas Sala.

Quin goig que fa ara mateix, passats cinquanta anys, poder seguir sintonitzant l'emissora de Tàrraga, que es dirà La Veu de Tàrraga o com es vulgui dir, però que per a molts continuarà sent Ràdio Tàrraga. Quin goig que fa sentir la veu greu, profunda, sonora d'en Gasull pare, i la d'en Puiggené fill -que la del pare prou que la recordem i enyorem. I la d'en Castella fill, digne successor del seu pare en la crònica dels batecs de la ciutat, i les anàlisi cinematogràfiques i recomanacions discogràfiques d'en Gasull fill. L'alegre veu de la Castellà, néta i neboda, i la que sembla inacabable veu de J. M. Gràcia. I la de la joventut, la del Gomez; i les aportacions de tants i tants col·laboradors constants, incansables, entusiastes.

Ràdio Tàrraga va ser un referent pioner i continua sent un referent amb molt de futur. Totes aquestes vivències les podreu reviure llegint aquest magnífic catàleg que en Xavier García ha confegit per encàrrec de l'Ajuntament de Tàrraga en ocasió dels 50è aniversari de Ràdio Tàrraga. La seva exhaustiva recerca documental i gràfica, juntament amb una tafaneria per la memòria personal de molts protagonistes d'aquests cinquanta anys de Ràdio Tàrraga, ha fet possible aquesta monografia i una més que interessant exposició.

Des de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga, moltes gràcies a tots. Des del fons del meu cor d'enamorat d'aquesta ciutat, gràcies. No us oblidaré mai.

Joan Lluís Tous
Regidor de Cultura

INTRODUCCIÓ

Allò que ens ha dut a escriure aquestes ratlles d'introducció no és el costum de començar amb unes paraules preliminars. Al contrari, en aquest cas, resulta imprescindible de fer saber al lector alguns dels criteris triats per aquest catàleg. El ventall de tractaments que podia oferir el tema m'han obligat a renunciar a alguns aspectes, com ara els tecnicismes de les instal·lacions, amb la finalitat que el text fos llegible. Malgrat tot, he procurat desenvolupar l'argument des dels diferents vessants: l'econòmic, l'artístic, l'humà i fins i tot, el legislatiu, de vital importància en el fenomen radiofònic.

En principi, ja que la documentació sonora o escrita sobre qualsevol dels aspectes de la història de Ràdio Tàrraga és més aviat mínima, he hagut de recolzar-me, en diverses ocasions, en testimonis orals per reconstruir certs episodis. Per exemple, la programació. He acarat, en aquest cas, aquells testimonis amb les programacions impreses, quan n'hi havia, amb la finalitat de resumir les, aproximadament, 200.000 hores d'emissió! És una bogeria que multiplica una mitjana de 10 hores diàries d'emissió per 50 anys de Ràdio Tàrraga. Però és clar que hi ha programes que apareixen a les graelles impreses durant força temps i algunes que la gent recorda més que d'altres. Evidentment, són els que he provat de rescatar.

He partit del principi que volia fer una biografia de la ràdio més que de les persones, però és obvi que la ràdio no es fa sola... He mirat que no hi faltés ningú de pes i, si hom no s'hi troba, ha de creure en la meua ignorància i bona fe. És per aquesta raó que he apuntat un llistat de col·laboradors i treballadors que, amb el temps, acreixerà.

He dividit la biografia en diverses èpoques o etapes seguint uns criteris força evidents que destaco en cadascuna de les entrades. Cap època és millor o pitjor, ni jo he volgut destacar-ne cap, perquè són la suma de totes la que avui ens convoca. 50 anys escrits a l'aire són massa complexos per encabir-los en un catàleg o una exposició, però crec haver esbossat les línies més interessants. Si arribo i us sembla bé, m'atreviré amb el centenari.

Finalment, per seguir el tòpic a peu de la lletra, vull agrair la col·laboració i bona predisposició que han tingut envers aquest treball, els Srs. Puiggené Riera i Serra Teixidó. A tots ells, gràcies.

LA RÀDIO ABANS D

E RÀDIO TÀRREGA

**Dimecres al vespre
assistirem a l'audició
de radiotelefonia amb
la que D. Josep Prats,
obsequiava a les seves
amistats**

LA RÀDIO ABANS DE RÀDIO TÀRREGA

Des que Guglielmo Marconi va fer públic el descobriment de la telegrafia sense fils –un 14 de maig de 1897– fins als nostres dies, la ràdio ha esdevingut un dels mitjans més respectats pel ciutadà. Amb poc més d'una generació, l'invent tècnic va esdevenir aplicació comunicativa. Els centres emissors van proliferar per tot el món occidental i tothom volia un receptor a casa. Les disputades eleccions nord-americanes de 1920, retransmeses en la programació inaugural de la primera emissora de ràdio –la KDKA de Pittsburg– o la crida de socors enviats pel Titànic l'any 1912, són fets que van influir en la recepció i el desenvolupament inicials de la ràdio com a mitjà. És David Sarnoff, l'operador de comunicacions entre el vaixell mític i la central novaïorquesa, el primer a trobar les aplicacions informatives i d'oci –"una capsa de música", deia ell– que podia tenir la radiotelefonía. I, és clar, també els interessos bèl·lics van propiciar la investigació i perfeccionament del nou mitjà de comunicació al llarg de la Primera Guerra Mundial.

A la fi, l'invent fou tan radicalment prolífer que els governs en van començar, ben aviat, la regulació. I encara, com afirma Manuel Vázquez Montalbán, "las legislaciones controladoras de la radio o el cine se adelantaron en muchas ocasiones a la existencia de la radio o el cine como auténticos medios masivos de comunicación."¹

A Catalunya, la radioelectricitat comptava amb força adeptes des de bon començament i els aparells, en molts casos construïts per ells mateixos, captaven ja els senyals dels primers centres europeus. La programació era encara molt limitada: algunes conferències, molta música i la informació

---

¹ VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel: *Historia y comunicación social*, Bruguera, Barcelona, 1980, pàg. 232

meteorològica. A l'estat espanyol, l'emissora pionera fou Ràdio Barcelona. Inaugurada el novembre de 1924 amb seu a l'Hotel Colon de la plaça Catalunya. Ràdio Barcelona omplia les primeres sessions radiades amb molta música en directe, el que fou el seu primer programa mític: "Charlas femeninas" i els diumenges, s'emetia un resum de l'estat dels mercats de productes agrícoles. La primera expectació va arribar d'hora perquè, al desembre del mateix any, tot el personal de l'emissora es disposava a retransmetre el Sorteo Nacional de Lotería per primera vegada.

Instal·lació del primer receptor local

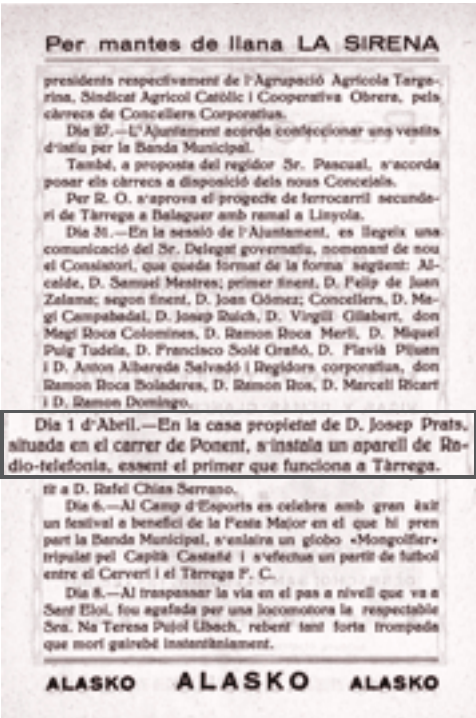
Des de Tàrrrega, hom intentava captar el senyal de l'emissora barcelonina. Ja des de l'1 d'abril de 1924, a la ciutat existia un aparell receptor arribat de la veïna França i instal·lat a la casa propietat de Josep Prats del carrer Ponent, número 84 (actual avda. de Catalunya).² El promotors van ser els mateixos amos de la casa, Josepet de l'Armengol –perit industrial– i Mariano de Renan.³ A l'aparell, s'hi adjuntava un manual d'instruccions titulat, *El arte de instalar la Radio en casa*, perquè aquelles andròmines no tenien res a veure amb el microreceptors d'ara. I es "van posar de seguida mans a la feina. La instal·lació de l'antena va costar dies, maldecaps, "sustos" i quartos (sic), això darrer per la trencadissa de teules. Segons el llibret, l'antena -d'uns 20 metres- havia d'anar perpendicular a les ones de l'emissora... i en interpretar la cosa de dues maneres va ser causa de moltes discussions."⁴ Malgrat tot, l'invent de Marconi es va poder sentir als pocs dies i, finalment, una presentació pública va convertir l'anècdota en un fet històric. La sempre atenta redacció de *Crònica Targarina* recollia l'esdeveniment amb aquestes paraules: "Atentament invitats, el dimecres al vespre assistirem a l'audició de radiotelefonía amb la que D. Josep Prats, obsequiava a les seves amistats, entre les quals hi havia gentilíssimes damisel·les i distingits joves de la nostra societat.

A la pàg. anterior:
Guglielmo Marconi va patentar el primer sistema de telegrafia sense fils.

L'*Anuari-guia*, publicat per *Crònica Targarina* l'any 1925 ens informa del primer receptor arribat a la nostra ciutat. (Col·lecció: X.G.)

"Les hores deliciosos passades en l'esmentada casa i l'avenç que per Tàrrrega presenta el pòguer gaudir d'aquesta meravella científica, ens donen marge per a parlar-ne."⁵

En aquest punt i data neix la història targarina de la ràdio. Ni que sigui des del costat receptor, però és que aquesta és una crònica a dues bandes. Com escriu Brecht "un home que té quelcom a dir i no troba oïdors, està en una mala situació. Però encara estan pitjor els oïdors que no troben ningú que tingui quelcom a dir-los."⁶

² *Anuari-Guia de Tàrrrega*. 1925, Edició de *Crònica Targarina*, Camps-Calmet, 1926
³ Una breu estampa biogràfica es pot llegir a CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: "Josep Andreu i Castellò: Josepet de l'Armengol", *Nova Tàrrrega* [en endavant *NT*]: LIX, 2954 (2002) i "Els meus..." *NT*: LVII, 2838 (2000)
⁴ ANDREU, Josep M.: "Coses d'altres temps: el circ i la ràdio", *NT*: XXXVI, 1823 (1979). Un altre testimoni es pot llegir a CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: "La ràdio a Tàrrrega", *NT*: IL, 2452 (1992)
⁵ *Crònica Targarina*: IV, 136 (1924), pàg. 9
⁶ BRECHT, B.: "Teoría de la radio" dins *De las ondas rojas a las radios libres* (L. Bassets, ed.), Gili, Barcelona, 1981

Una llicència d'ús de receptor. (Col·lecció: Francesc Vergés)

emissora Western al Tibidabo, el febrer del 1926, Ràdio Barcelona agraïa l'ajuda rebuda pels oïdors en el control d'audició. El llistat d'agraïments suma vint-i-set poblacions, entre elles, la nostra i el seu radiooient F. Cucurull.⁷

En aquells primers anys, la font d'ingressos de la ràdio ja era la publicitat de la qual l'estat s'enduia uns bons ingressos i, a més, els oïdors havien de sol·licitar una llicència i pagar una quota anual per cada receptor domèstic. Fins als anys 50 l'administració "tenía controlados todos los receptores y, en caso de emergencia, podía proceder a incautarlos; como así sucedió durante la guerra civil de 1936."⁸ Els receptors de ràdio eren aproximadament uns 500.000 a tot Catalunya,⁹ però els oïdors eren molt més nombrosos perquè, aleshores, la novetat s'escoltava, en la majoria dels casos, en casinos, bars i terrasses. S'omplí la via pública d'un nou espectacle que va ocasionar algunes disputes entre els ciutadans pel soroll que provocava. En el nostre cas local, les queixes van arribar als plens municipals, on se n'acordaren els horaris del seu funcionament.¹⁰

O la reprimenda del redactor d'*Acció Comarcal* als clients de diversos establiments d'oci perquè es mostraren indiferents mentre que tota la concurrència feia "rotllo al voltant de l'aparell en alguns cafès i bars (...) i els targarins que ens trobàvem al redós dels aparells de ràdio, amb una punta d'emoció, ens aguantàvem l'alè per a millor copsar la retransmissió."¹¹ El que escoltaven amb tanta devoció era "El mercat de Tàrraga" d'en Güell executat per aquell gloriós Orfeó Català en una de les jornades més memorables de la Setmana Gran de la Radiodifusió Catalana.¹²

Emissions de caràcter targarí

A principis dels anys trenta, EAJ.1 Ràdio Barcelona havia estrenat el diari parlat "La paraula", on les informacions sobre les nostres comarques sovintejaven. Fins n'arribaren a radiar setmanalment un resum de tot el més important que publicava *Crònica Targarina*.¹³

⁷ *Ràdio-Lot*: II, 6 (1926)

⁸ JULIÀ ENRICH, Juan: *Radio. Historia y técnica*, Boixareu Editores, Barcelona, 1993, pàg. 28

⁹ SALILLAS, José Manuel: "Els inicis de la ràdio local a Catalunya" dins *Annals del Periodisme Català*: x, 23 (1993), p. 33

¹⁰ *Llibre d'Actes de 1935*, 90v (Ple Municipal, juliol de 1935). AHCT

¹¹ *Acció Comarcal*: IV, 153 (1934)

¹² *Catalunya Ràdio*, 132 (1934)

¹³ *Crònica Targarina*: xv, 722 i 724 (1935)

El període republicà va caracteritzar-se, segons l'opinió compartida per la majoria d'autors, per una política de desenvolupament i de millora de la radiodifusió arreu del territori, fins i tot als llocs menys poblats ni que fos per iniciativa privada. De fet, un Decret de 8 de desembre de 1932 va autoritzar la creació d'emissores locals de baixa potència. Dit i fet, els centres emissors proliferaren fins a la constitució, el 22 de febrer de 1934, de la Federació d'Emissores de Ràdio de Catalunya, la FERC.

La premsa local anunciava les novetats radiofòniques. (AHCT)

Més a prop nostre, era nomenat director artístic d'EAJ.42 Ràdio Associació de Lleida, l'advocat Antoni Bergós que, immediatament, va cercar entre els nostres conciutadans col·laboració per inaugurar unes emissions comarcals.¹⁴ Com que l'afició era gran, cada primer dimecres de mes a partir de les 13.10h. i, al llarg d'una bona colla de mesos, es van poder sentir les veus dels compatriotes Ramon Novell i Andreu, Magí Escribà, Mn. Lluís Sarret, Josep Elies Viles, Ricard Piqué i Batlle i Àngel Oliveras, que van disserter des dels micròfons de Ràdio Lleida sobre temes tan diversos com ara la nostra Escola d'Arts i Oficis, o recitaven versets dels poetes nostrats i es donava a conèixer el famós treball de Novell i Andreu a propòsit del caràcter targarí.¹⁵ De totes aquestes emissions, la que va causar veritable furor fou l'actuació en directe del Quartet de corda targarí, format per R. Moretó, J. Carnicer, F. Mateu i J. Serra, juntament amb la pianista Maria Vila i Treveset i la cantatriu Rosa Mateu i Salla, el 24 de juny de 1936. Molts oïdors acudiren a l'emissora per saludar-los expressament i "en arribar a Tàrraga també foren copiosament felicitats per tots els que trobaven al pas."¹⁶

Per una emissora local

El primer intent d'instal·lar una emissora genuïnament local data del bienni 1934-35, encara que tot apunta que el projecte d'una estació emissora a Tàrraga feia temps que sonava. Entre els promotors hi havia, probablement, alguns membres de la Lliga Catalanista, el recordat Fermí Cucurull¹⁷ i com a cap visible Delfí Escolà, un advocat fill del Vilet que amb els anys aconseguiria certa fama com a locutor de Radio Verdad. Al començament, era un projecte més o menys local i sense gaires ambicions que va passar a ser, de cop i volta, d'una alta potència similar a la categoria dels centres d'Alcoi o Santiago de Compostel·la. El projecte ja comptava amb el visticplau dels tècnics, la col·laboració decidida d'EAJ1 Ràdio Barcelona i, en

¹⁴ Crònica Targarina: xv, 723 (1935)
¹⁵ Crònica Targarina: xv, 724, 736, 738 i 742 (1935)
¹⁶ Acció Comarcal: vi, 237 (1936)
¹⁷ FILIUS [pseud. Fermí CUCURULL: "Aquí... servició radiofónico de Tàrraga", NT: I, 14 (1944)

principi, hauria d'haver format part de la Unió Internacional de Ràdio. La premsa contemporània anunciava aquell anhel dels targarins d'aquesta manera: "Per a Tàrrega, una emissora d'aquesta categoria, vol dir que comercialment i culturalment, és el fogar més intens de la Catalunya penonina. Vol dir que té una influència en tots els aspectes, damunt unes comarques -potser les més abandonades- de la nostra terra i que en controla tots els moviments. Per a Tàrrega, una emissora en aquestes condicions, vol dir conquerir el títol de gran ciutat, i que, a la vegada, dóna categoria a tot el que la volta." I, més endavant, afegeix: "Molts altres requisits mancaran encara abans les ones de la nostra emissora no creuaran l'espai, però tenim la seguretat, gairebé absoluta, que ara va de veritat la Ràdio Tàrrega."¹⁸

Era imminent l'obertura d'aquell centre emissor perquè, fins i tot, tenien ja un local a l'avinguda de Catalunya quan el projecte nostrat va rebre, a causa del Decret del Ministeri de Comunicacions del 26 de juny de 1934, la negació com a resposta.¹⁹

Els anys de la guerra civil mostraren, una vegada més, la capacitat difusora de la ràdio. Les autoritats de cada bàndol van intervenir les emissores i utilitzaren la ràdio com a canal propagandístic. Era, fins a cert punt, un mitjà barat que no depenia de cap suport fungible, com ara el paper de diari que va arribar a escassejar, àgil com un escamot capaç d'encalçar, minut a minut, l'actualitat de la contesa i filtrable davant qualsevol frontera. La programació, doncs, va ser alterada substancialment encara que els musicals continuaren essent l'estrella de les graelles. Van néixer nous espais com ara els missatges de socors, els avisos de bombardeigs i els "parades de guerra".

Des del mateix 18 de juliol de 1936, petites emissores locals d'ona mitjana i d'altres d'aficionats van ser confiscades o creades de bell nou. Aquelles que ho foren per la Falange -la FET- en finalitzar la guerra passaran a dependre de les Jefaturas Provinciales del Movimiento per crear la Cadena de Emisoras Sindicales (CES) com a conseqüència del Decret del Ministerio de Información y Turismo de 1953, i de la qual serà membre, a partir de 1954, Ràdio Tàrrega. Aquesta i altres noves xarxes lligades a l'estat, el control estricte dels centres emissors privats i la proliferació de petites emissores locals de poca potència caracteritzaran el model radiodifusor de les primeres dècades de la dictadura. Un oligopoli que se'n reservava l'exclusivitat informativa -des de 1940 fins al 1977, era obligatori connectar-se a RNE per emetre conjuntament el "Diario Hablado"- i, encara com afirma J. M. Martí: "el control sobre les emissores no es basava en la quantitat i en la seva ordenació i racionalització, sinó que l'acció controladora s'exercia a través de l'arma més poderosa que té l'Estat en aquesta matèria: la concessió."²⁰

Si retornem a la nostra escala, la de la història de la radiofonia targarina, aquells primers il·lustres postbèl·lics tenen dos noms propis: Jaume Calafell i Pifarré (Sant Guim, 1917-Tàrrega, 1986) i Antoni M. Lorda Alaiz (Nalec, 1922).²¹ Cadascú amb el seu estil ocupà una mena de corresponsalia de

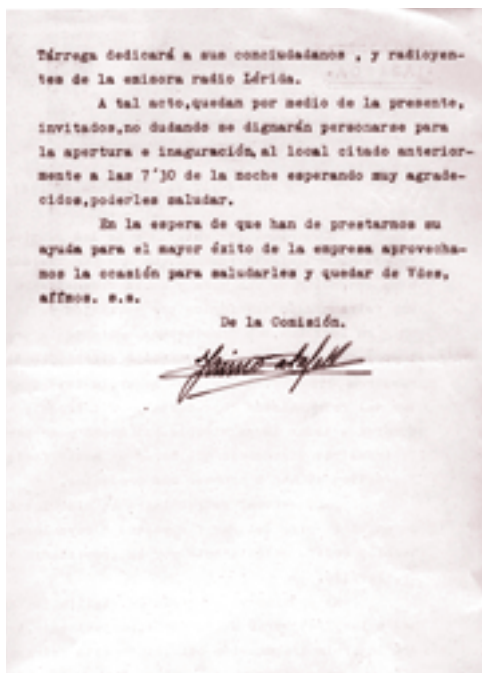
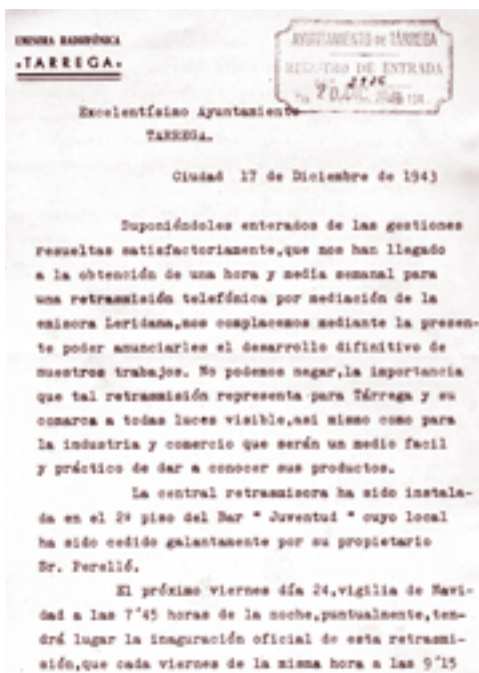
---

¹⁸ *Crònica Targarina*: xv, 725 (1935)

¹⁹ *Acció Comarcal*: iv, 159 (1934)

²⁰ MARTÍ MARTÍ, J. M.: *La ràdio a Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1996 *apud*. FRANQUET, Rosa: *Història de la ràdio a Catalunya al segle xx*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2001, pàg. 132

²¹ SIRÉ PÉREZ, Josep; SOL, Romà i TORRES, Carme: *50 anys de Ràdio Lleida*, Diputació Provincial de Lleida, 1986, pàg. 92

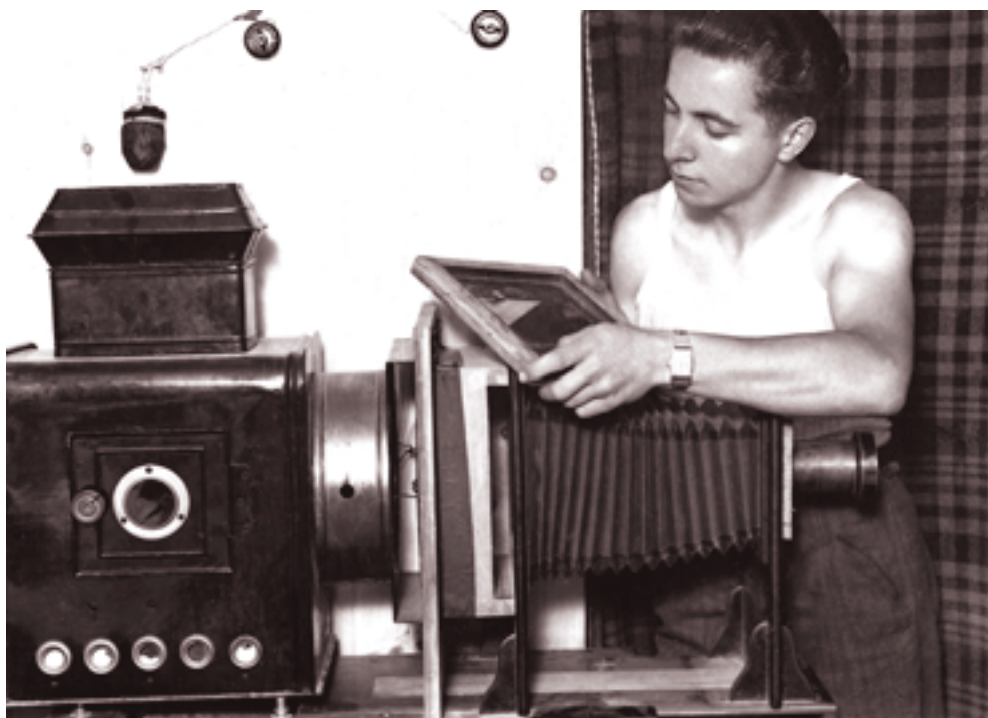
Ràdio Lérida. El primer, que no feia pas gaire temps que s'havia instal·lat a la nostra ciutat com a fotògraf, començà les seves emissions sota el nom de Emisora Radiofónica Tàrraga, el dia 24 de desembre de 1943.²² El segon pis del bar Joventut, aleshores a la plaça del Carme, allotjava el petit centre de connexió que radiava cada divendres al vespre amb certa irregularitat horària. L'Ajuntament, presidit aleshores per Jaume Trepas Andreu, va subvencionar el projecte amb 100 pessetes mensuals "por la labor de divulgación que pretende llevar a cabo".²³ La resta de les despeses, fins a 700 pessetes, eren sufragades amb aportacions de la Cambra de Comerç, la Societat de caçadors i la quota d'una pesseta que pagaven una trentena d'associats.²⁴

Original de la carta de J. Calafell adreçada a l'Ajuntament (AHCT)

Sabem que la programació s'obria amb la Marxa Militar de Schubert, seguida de música variada, l'estat meteorològic, comentaris d'aspecte local, la secció esportiva i tancava amb notes culturals, a banda de la publicitat. De l'any i escaig que va durar aquest Servicio Radiofónico, podem destacar-ne, en primer lloc, sobretot pel desplegament tècnic que devia suposar, la retransmissió de la funció teatral *Don Gil de Alcalà* des del teatre Ateneu (13/5/1944) i les composicions musicals del mestre Alfonso Clua i el baríton Niceto Torres del 23 de setembre de 1944. O les caramelles, en directe, des de Plaça Major.

El 27 juliol de 1945, com que subsistia un conflicte d'horaris d'emissió amb la central, el targarí radiava una nota informativa, també publicada a la premsa local, anunciant el tancament de les sessions radiofòniques: "hemos llegado al acuerdo de suspender nuestra emisión semanal, a partir de esta fecha, hasta que no sea posible enmarcarla dentro de una hora fácil-

²² Carta de J. Calafell al Consistori de Tàrraga del 17/12/1943. AHCT, fons municipal, correspondència 1943
²³ *Llibre d'Actes 1944*, f. 37r-v. AHCT
²⁴ Vegeu nota 17

Jaume Calafell i Pifarré, pioner de les retransmissions radiofòniques targarines (Arxiu i fotografia: Calafell)

mente asequible a la mayoría (...) Deseamos vivamente que este silencio temporal del Servicio Radiofónico de Tárrega, origine en nuestras latitudes el sentimiento de la necesidad de su voz que, aunque humilde, ha tenido siempre la vibración cordial de las ilusiones que cobijamos por nuestra ciudad y su comarca."²⁵

La segona època d'aquesta corresponsalia fou regentada pel jove Antoni M. Lorda Alaiz des del 24 d'octubre de 1950 fins aproximadament mitjans de l'any 1953. Les emissions eren setmanals, concretament cada dimarts de 20.15h. a 20.35h. A la programació inaugural, va actuar-hi un orfeó completíssim, ja que hi col·laboraren antics orfeonistes i, aquell mateix dia, tant el públic com els col·laboradors quedaren astorats en sentir la seva pròpia veu amb la revelació de la cinta magnetofònica "que íntegramente repitió la emisión ante las jubilosas caras de los asistentes que escuchaban su propia interpretación. Resultó una nota simpática y curiosa que animó el ambiente de una manera extraordinaria. Tras ello, cada uno se fué a casa con su comentario en los labios."²⁶ Tot un invent de l'època.

D'aquestes segones emissions targarines de Radio Lérida, cal recordar-ne la programació del 14 d'abril de 1953, quan es va emetre un programa especial. Van traslladar-se a la nostra ciutat el Sr. Josep Siré, director de Radio Lérida, i Juan Altura, locutor de la mateixa. I allà, participaren l'"Agrupación Artística Thespis con un comentario del Sr. José Pané, recital de poesías a cargo del Sr. Antoni Bonastre i Srta. Josefina Vidal e interpretación de un fragmento de comedia por el Sr. Ramón Puiggené (...) Fueron recogidas diversas opiniones y comentarios referentes a las distin-

²⁵ "Servicio Radiofónico de Tárrega", *NT*: II, 60 (1945)

²⁶ *Boletín de "Radio Lérida"* (setembre-octubre de 1950), pàgs. 42-43. El primer magnetòfon de cinta del mercat radiofònic català, el va exhibir Ràdio Barcelona amb el discurs de clausura del Congreso Internacional de Congregaciones Marianas el diumenge 7 de desembre de 1947 (BAL-SEBRE, Armand: *Historia de la radio en España*, vol. II, Càtedra, Madrid, 2002, pàg. 127 (nota))

tas actividades que desarrollan las entidades locales de más relieve, encargándose de ello los Sres. Castellá Formiguera, Serra Teixidó, Torres, Solé, Prats, Andreu i Novell, para terminar con unas breves palabras de nuestro Sr. Alcalde."²⁷ Això és, molts dels noms dels homes que, just un any més tard, formaran part de l'elenc de la nostra Ràdio Tàrraga.

Abans, però, haurem de tornar a fer referència a l'intrèpid Jaume Calafell, perquè aquell Nadal de 1953 tornava a emetre, en període de proves i sense programació estable, des de l'emissora privada Radio Parque de San Eloy.²⁸ Tot el nucli de radiooients de Tàrraga s'havia sorprès i admirat que la veu del fotògraf entrés a les seves cases amb més nitidesa i ímpetu que la primera vegada i, fins i tot, "ya se estudia con todo interés por las partes afectadas, la posibilidad y conveniencia de instalar la antena de la nueva estación en lo alto de la torre en proyecto del Hotel Prats".²⁹ Però aquest fou un episodi breu perquè ja hi havia un altre projecte d'emissora de caràcter institucional que, sota l'empareda del Consell Local de la FET y de las JONS, s'estava congriant i que, dit i fet, imposaria les seves ones per l'èter targarí. Un breu publicat a *Nueva Tàrraga* tancava les portes al fotògraf i n'obria d'altres: "la Fet y de las JONS hace público, para general conocimiento, que no ha autorizado, oficial ni oficiosamente, ni tiene relación alguna con una emisora que ha venido funcionando en esta localidad.

"Por otra parte, este consejo se congratula en dar a conocer al público que ya están ultimadas las gestiones necesarias para que Tàrraga cuente en breve con una potente emisora comarcal de proyectada instalación por la Delegación Nacional de Sindicatos."³⁰ Aquesta és, precisament, la primera notícia pública que tenim de Ràdio Tàrraga.

---

²⁷ "Radio Lérida en Tàrraga", NT: x, 462 (1953)
²⁸ SPECTATOR [ROBINAT CASES, Ramon, pseud.]: "De sábado a sábado", NT: xi, 502 (1954)
²⁹ *Ibidem*
³⁰ "Nota del Consejo Local de FET y de las JONS", NT: xi, 503 (1954)

La necesidad de su voz
que, aunque humilde,
ha tenido siempre la
vibración cordial de las
ilusiones que cobijamos

ELS INICIS DE

RT (1954-1962)

ELS INICIS DE RT (1954-1962)

Concessió i períodes

Concessió i període de proves

En efecte, la resolució de la Central Nacional Sindical per a la instal·lació d'una emissora arribava a Tàrraga amb data del 7 de maig de 1954: "El Delegado Nacional, presidiendo esta Comisión y ante el informe de su acuerdo 15 de la xv Reunión, que recoge los de sentido favorable de los Servicios de Información y Publicaciones Sindicales, Jurídicos, Administración General e Intervención, ha decidido que se lleve a cabo la instalación y puesta en funcionamiento de la Emisora."¹ No cal recordar ara totes les diligències, tràmits i gestions que requeria aquella burocràtica institució per afirmar que s'hi devia treballar des de força temps abans. De fet, la proposta de petició de la Delegación Comarcal a la Delegación Provincial data del 15 de febrer de 1954. Probablement... tot va començar l'endemà d'aquell mateix dia que Radio Lérida va retransmetre l'emissió especial, ja ressenyada, de l'abril de 1953.

Si més no, un dels participants de l'esdeveniment, Ramon Puiggené Riera (Tàrraga, 1925), electricista, radioafecionat i membre del grup teatral Thespis passa per ser el veritable impulsor de l'assentament d'un centre radiofònic nostrat. Talment "els afeccionats no professionals, els científics de cap de setmana, els "xispes" de barri i de poble que formaren la legió de difusors que a Catalunya va tenir la ràdio,"² el principal problema amb què

Pàg. anterior:
Festival "Música y simpatía" organitzat per RT l'any 1958. (Fotografia: Calafell. Arxiu Serra Teixidó)

¹ *Memoria de la Emisora Sindical Radio Tàrraga, 1962*
² MARTÍ MARTÍ, Josep M.: "Radiodifusió: les arrels del present" dins *Annals de Periodisme Català*: x, 23 (1993), pàg. 11.

El bisbe Tarancón i Antoni Maymó, delegat sindical, el dia de la inauguració de l'emissora (12/xii/1954. Fotografia: Calafell. Col·lecció: Vídua de Maymó)

s'acarava Ramon Puiggené era la cobertura legal obligatòria que cal per enviar ones hertzianes a l'èter i, evidentment, l'aspecte econòmic. La solució de tot plegat, emperò, es trobava a vint metres escassos de casa seva: el que serà promotor i fundador de Ràdio Tàrraga, Antoni Maymó Gubern (Tàrraga, 1917-Barcelona, 1979), endemés d'un seu veí del carrer d'Agoders, era Delegat Sindical Comarcal i, no cal dir-ho, una personalitat respectada dins el nou Règim.³ Després de diverses entrevistes entre els dos homes es va creure que la solució més eficaç era que aquella ràdio tan cobejada formés part de la Cadena de Emisores Sindicales, la CES, com així fou.

De fet, no feia pas gaires mesos que un decret del Ministerio de Información y Turismo de l'11 d'agost de 1953, promogut pel catolicofalangista Jesús Suevos Fernández, responsable de la política radiodifusora del Ministre Arias Salgado, havia atorgat capacitat radiodifusora al Movimiento i a tots els seus organismes mitjançant la creació de tres cadenes radiofòniques: la REM, la CAR i la CES. Les emissores d'aquestes xarxes van seguir un model d'institucionalització mixt, és a dir, mentre que la gestió i explotació comercial passava per mans privades, l'Estat se'n

reservava la regulació i intervenció. Evidentment, això implicava l'obligatorietat de difondre gratuïtament qualssevol consignes o programes de caràcter oficial. Sols així s'explica que, malgrat ser operatives des de la dècada dels cinquanta, no foren regulades jurídicament fins molts anys després. Concretament, la CES no ho fou fins l'Ordre de la Secretaria General del Movimiento del 17 de febrer de 1969. Aquest règim de coexistència entre ràdio pública i ràdio privada també justifica el ball d'indicatius o canvi de denominacions –REM, EFE, CES, etc.– que van tenir molts centres emissors, com ara el targarí.

Una entrevista al Delegat comarcal del 17 de juliol de 1954, servia per anunciar públicament que el permís per instal·lar un centre emissor era una realitat. La Comisión Nacional Política Administrativa havia donat el vistiplau i 50.000 pessetes a fons perdut que, juntament amb un crèdit de 100.000 pessetes que va oferir Joan Burgués Parareda de cal Faixes,⁴ liquidat el 31 de març de 1957, van solucionar els primers problemes econòmics. Segons l'entreviu esmentada, sota l'indicatiu "FET núm. 35, Ràdio Tàrraga", hom podria sentir ben aviat una "eficiente difusión de nuestra doctrina Nacional Sindicalista; noticiarios de divulgación sindical que afecten a empresarios y productores; temas de orientación agrícola; consultorio jurídico; sección literaria con temas libres e inéditos; sección religiosa con charlas de divulgación a cargo de un capellán, santoral del día; secciones deportivas y de espectáculo, teatro en estudio, guiones, etc..."⁵ Encara que breu, la programació presentada pel dele-

³ La filiació ideològica d'Antoni Maymó era coneguda ja abans de la guerra. (Cf. *Crònica Targarina*: xvi, 777 (1936)). Un breu retrat sobre la família Maymó es pot llegir a CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: "Antoni Maymó i Llobet: els Maymó de la fàbrica de pastes de Lluís Maymó i després Filla de Lluís Maymó", *NT*: Lxi, 3034 (2004)

⁴ Una aproximació al personatge es pot llegir a *NT*: Lix, 2955 (2002)

⁵ ESE: "Aquí... Radio Tàrraga", *NT*: xi, 529 (1954)

gat s'adiu harmoniosament amb la ràdio espanyola d'aquells dies caracteritzada, principalment, com a difusora i única veu autoritzada per validar la realitat franquista amb el suport implícit de l'Església i, d'altra banda, com una radioentreteniment evasiva de la crònica de la represió i la manca de llibertats. Al capdavant, un mitjà destinat a engalanar la misèria d'aquell present. Amb tot, aquest format espectacular contribuirà a una implantació més ràpida del mitjà entre les classes populars. Tant és així que hom parla d'aquesta etapa com de l'època daurada de la ràdio.⁶

Ramon Puiggené Riera i Pilarin Minguell Pont, les primeres veus de Ràdio Tàrrrega (20/x/1954. Fotografia: Calafell. Col·lecció: P. Minguell)

No en tenim cap document escrit ni sonor, però el testimoni de Ramon Puiggené ens aporta que la primera emissió de l'estació nadiua va ser amb data del 20 d'octubre de 1954. Les restriccions elèctriques encara eren vigents i feia pocs mesos que les cartilles de racionament s'havien suprimit. Pilarin Minguell Pont, aleshores administrativa del Sindicat i actriu del grup teatral Thespis⁷ i el mateix Puiggené van posar la veu clara i serena que cal per contenir l'emoció quan hom pronuncia per primera vegada: "Aquí, Ràdio Tàrrrega". S'hi afegiren, unes hores o uns dies més tard, la veu de Lluís Costa-Jou (Llacunes, 1927-Tàrrrega, 1998), secretari del Sindicat, i la presència del locutor professional Germán Mira,⁸ de Radio Nacional a Madrid, els va oferir unes succintes classes pràctiques mentre organitzava, fins a cert punt, la programació. Unes setmanes més tard, entraven en bloc alguns dels membres del grup Thespis per crear el quadre de veus:

⁶ Cf. BALSEBRE, Armand: *Historia de la radio en España* (II), ob. cit., esp. capítol I

⁷ El grup teatral va néixer com a quadre escènic de l'Ateneu l'any 1947. Es va dissoldre l'any 1955. (Cf. PANÉ I GENÉ, Josep: "24 años de teatro amateur", *NT*: xxvi, 1248 (1968))

⁸ Germán Mira Herrero, després d'enrolar-se com a locutor en les files de la "División Azul", va entrar l'any 1945 dins la plantilla de RNE on va arribar a ser una de les veus "oficials" i responsable de les retransmissions dels viatges de Francisco Franco durant gairebé una dècada. (Cf. BALSEBRE, Armand: *Historia de la radio en España* (II), pàgs. 39 i 68)

Josep Pané Gené, cap de programació. (1959. Fotografia: Calafell. Col·lecció: Serra Teixidó)

Josep Pané Gené (Tàrraga, 1915-2002),⁹ el "cerebro y factótum" de l'elenc teatral, segons les seves paraules, que, en breu, assumirà la responsabilitat de la programació; Juan Muñoz Carbonés (Barcelona, 1930-Tàrraga, 1978), Pilar Trepas, Helena Bonastre, Maria Carme Vidal Xifré que també pertanyia a l'Esbart Albada; Josep Amenós Bonet, Carme Ros i Josep Bordas i Alimbau (Tàrraga, 1934-2001). Aquest últim, a més, fou seleccionat per fer pràctiques a les principals emissores barcelonines i va tornar fet un professional a Ràdio Tàrraga.¹⁰ L'any 1957, s'hi va afegir Maria Guim Farran, membre del mateix grup teatral i de l'Orfeó que en plegar de Ràdio Tàrraga l'any 1962, va donar pas a Carme de No i Pérez. Rayda Iglesias, procedent de la BAT, va començar els seus oficis radiofònics l'any 1956. La direcció de l'emissora va recaure en el delegat comarcal, Antoni Maymó i totes les qüestions tècniques van anar a cura de Ramon Puiggené. Als pocs mesos, l'administració i la programació anirà dirigida sota la batuta de Josep Pané i, Josep Serra Teixidó¹¹ serà l'home de la publicitat, l'ingrés econòmic més considerable que va obtenir l'emissora fins als anys 80. L'emissora funcionava regida per un Patronat local, constituït legalment uns anys més tard.

Al llarg del període de proves tenim constància de la transmissió, el 14 de novembre, dels actes en commemoració del 50è aniversari del Motu Proprio, que va rebre una felicitació de l'Ajuntament.¹² Un veritable tour de force fou també l'emissió de l'emplaçament de la reproducció de la Creu del Pati a la plaça Major, obra de Carlos Anadón Robledo, l'11 de setembre. Aquest temps frenètic de tempteigs va començar sobre el juliol, o una mica abans, perquè en aquesta data s'anunciava que la inauguració de la ràdio seria per a les festes de setembre.¹³ Una fita, però, que va ajornar-se fins al 12 de desembre...

Pàg. següent:

Lluís Costa-Jou comprovant els tensors de la primera antena de RT damunt la teulada de l'església de la Mercè. (1954. Fotografia: Calafell. Col·lecció: Vídua de Costa-Jou)

⁹ Un breu retrat es pot llegir a NT: LIX: 2948 (2002)

¹⁰ SAURINA PERELLÓ, José: "Bordas, ante el micrófono", *Altavoz*, núm. extraordinari de Nadal de 1959, pàg. 57.

¹¹ Una aproximació a la seva biografia professional es pot llegir a BORI, Pau: "Conversa amb Serra Teixidó", *Urgell-Segarra*: XI, 532 (suplement comarcal del diari *Segre*, 3-IX-2004)

¹² *Llibre d'Actes* 1954, fol. 52v. (AHCT)

¹³ Cf. nota 5

Inauguració de les instal·lacions

Inauguració de les instal·lacions

L'auditori de les antigues instal·lacions de RT tenia un aforament de 70 persones (1954. Fotografia: Calafell. Col·lecció: R. Puiggené)

Nombrosos convidats i l'autoritat tota van assistir, a les dotze del migdia, a la benedicció de les dependències radiofòniques a càrrec del bisbe de Solsona Vicente Enrique y Tarancón. Van prendre la paraula el director de l'emissora, Sr. Antoni Maymó; el Sr. Luis Arranz Ayuso, secretari nacional del Servicio de información y publicaciones sindicales; el president de la Diputació de Lleida, Sr. Hellín Sol; i José Pagès Costart, governador civil, que va tancar l'acte amb les paraules tòpiques de l'època: "[hago] votos para que esta emisora tenga un futuro próspero, al servicio siempre de la verdad de la Iglesia, de España y de la Falange."¹⁴

Les autoritats el dia de la inauguració de les instal·lacions de Ràdio Tàrraga. D'esq. a dreta, Josep Pagès, governador civil, J. Vidal Sastre, alcalde, A. Maymó, delegat sindical i E. Tarancón, bisbe (12/xii/1954. Fotografia: Calafell. Col·lecció: Vídua de Maymó)

Segons J. M. Martí Martí és precisament en aquest període quan trobem el punt màxim de concessions d'emissores locals que emeten "en unes condicions més que precàries i amb una qualitat tècnica tan minvada que fa que no se les pugui escoltar més enllà del terme municipal."¹⁵ Amb tot, l'equip emissor de la recent estrenada Ràdio Tàrraga tenia una potència de 375 watts, és a dir, abastava uns 17.600 km² amb una audiència potencial de 260.000 oïdors. L'antena, del tipus Marconi, no era la millor del moment però fou suficient al llarg d'un quants anys. La formaven dos pals, un de 35 metres d'alçada que fou instal·lat al campanar de l'església de la Mercè i l'altre, de 39 metres, al pati contigu de l'emissora. Tot plegat feia possible l'eslògan: "Radio Tárrega, la emisora de las cinco provincias."¹⁶ Les instal·lacions de l'antiga Ràdio Tàrraga es trobaven a l'avinguda de Catalunya, número disset. Un edifici que compartien amb la Delegació Comarcal de Sindicats i que constava d'una sala d'aparells emissors, control, locutoris, departament de gravacions, discoteca, despatx de direcció i programació i un auditori amb un aforament per a unes setanta persones. Cal afegir que tots els testimonis de l'època destaquen l'aire avantguardista de les instal·lacions: "Nada hay lujosamente superfluo, pero todo tiene un aire de modernidad que encanta a la vista y recrea al visitante".¹⁷

L'escenari de l'auditori vist des del control (1954. Fotografia: Calafell. Col·lecció: Ramon Puiggené)

¹⁴ "Inauguración de Radio Tárrega", *NT*: xi: 551 (1954).

¹⁵ *Les emissores comarcals de Catalunya*, Instituto Oficial de Radio y Televisión, Centro Autónomo de Barcelona, 1982, pàg. 12

¹⁶ Lleida, Tarragona, Barcelona, Osca i Saragossa. Cf. *Altavoz* (gener de 1959)

¹⁷ *Tarea*, revista mensual económica-social: v, 51 (1955), pàg. 16, entre altres.

A mitjans de 1955, la nostra ràdio assoleix un grau de professionalització considerable ja que aleshores ja es radiaven vuit hores diàries (de 12h. a 16'30h i de 20h. a 24h) que augmentaren a tretze hores (d'11 del matí a 12 de la nit) al maig de 1960.¹⁸ Ràdio Tàrrrega disposava d'uns ingressos gens desdenyables però insuficients per a cobrir una graella de programació tan completa. A més a més, la producció pròpia superava el 50% del total que, per raons lògiques, és la part que destacaré més que no pas les emissions foranes. L'espectacle que va esdevenir d'aquella petita Ràdio Tàrrrega sols es pot explicar si considerem la contribució desinteressada de moltíssims col·laboradors. I, a cops, a la picaresca... Per tal d'estalviar l'alt cost de manteniment d'una línia de connexió amb RNE per radiar l'obligat "Parte", s'acoblava una connexió a un receptor sintonitzat en la freqüència d'una altra emissora.

D'obligades n'eren també les emissions de caire oficial. N'hi havia de tipus patriòtic que procuraven de celebrar les efemèrides més destacades del calendari que el règim franquista va imposar. Vull dir, per exemple, el Dia de la Liberación de la ciudad (15 de gener), el Día de Victoria (1 d'abril), el Día del Caudillo (1 d'octubre) o el Día de la Exaltación del trabajo (18 de juliol). I, d'altra banda, les de caire sindical. Com ara la tertúlia "Hablemos sin rodeos", que cada nit comentava aspectes del món del treball des d'un vessant sindical sota un guió enviat des del Servicio de información y propaganda sindical (SIPS). O "Pan. Cortometraje del mundo que trabaja", un programa vigent al caire d'una quinzena d'anys. Amb una durada de 30 minuts, es retransmetia tots els dijous en connexió directa des de Radio Nacional de España a Madrid sota la direcció de la Delegación Nacional de Sindicatos.

Carmel Guallar, locutor de Ràdio Tàrrrega, que va engegar la campanya benèfica pels damnificats de les riuades del Vallès de 1962 (1963. Fotografia: Calafell. Arxiu Serra Teixidó)

També la programació religiosa va ocupar un lloc representatiu a Ràdio Tàrrrega, com el va tenir l'Església espanyola a la ràdio des del final de la Guerra Civil. Encara que no serà fins l'any 1945, que la institució catòlica exercirà l'apostolat mitjançant els micròfons. És quan va néixer la radiopúlpit i una gran estrella: el Padre Venancio Marcos, que va aconseguir un nou llenguatge pastoral a través d'aquest mitjà.

A més, la signatura del Concordat entre Espanya i el Vaticà l'any 1953, va obligar les emissores a crear la figura de l'assessor religiós.¹⁹ Per Ràdio Tàrrrega van passar, en un moment o altre, els preveres Francesc Maymó Parareda i Josep Se-

¹⁸ *Altavoz* (maig, 1960)

¹⁹ Cf. GARCÍA JIMÉNEZ, Jesús: *Radiodifusión Pastoral*, Desclee de Brouwer, Bilbao, 1962

rra i Janer que, al llarg d'una bona colla d'anys, es dedicaren a la divulgació i formació religiosa en unes retransmissions de trenta minuts setmanals. Concretament, els dissabtes a les 20.45h. Altres programes d'aquest caire foren "Mundo católico" i "Evangelio". Sense oblidar el rosari diari retransmès en directe, via línia de connexió microfònica, des de l'església del Carme o la Missa dels diumenges i festius. I, eventualment, els guions enviats per la Delegación Nacional de Prensa y Propaganda Católica. O les programacions especials de Setmana Santa a partir dels anys seixanta.

És ara quan podem treure a col·lació aquella programació que la bibliografia consultada anomena radiobeneficència. Un format radiofònic vinculat generalment a la institució eclesial. Tot i que en el cas de Ràdio Tàrrrega, les iniciatives d'aquest tipus han sorgit, la majoria de vegades, per la voluntat solidària d'algun dels seus treballadors o col·laboradors. Com, per exemple, quan les riuades del Vallès de 1962, la del locutor Carmel Guallar, arribat des de Radio Fraga feia escasses setmanes i que restaria entre nosaltres fins l'any 1965. Ell i una bona colla de col·laboradors van fer un programa especial de cinquanta-cinc hores ininterrompudes, tot aconseguint vuit camions de queviures i roba i 362.129 de les antigues pessetes. El diari *La Vanguardia* del 29 de setembre recollia els fets destacant "la rapidez de la ayuda prestada por Tàrrrega, que en las primeras horas del miércoles acudió al llamamiento de la Emisora." Una altra campanya benèfica sobresortint va ser la que, sota el lema "Cruzada de la ilusión", es va dur a terme des del novembre de 1960 al gener de 1961 la finalitat primordial de la qual era dotar d'un aparell de raigs X al Sant Hospital de Pobres, finalment instal·lat el dia 21 de maig de 1962 mercès a les 167.077 pessetes que van recaptar-se, tot implicant unes 142 localitats.²⁰ Com també cal recordar l'ajuda a una família accidentada de Vilagrassa el mateix any 1962. O, a la fi, les més ordinàries, com l'anomenada "Caravana de la ilusión" que dirigida i presentada per Jesús Ballestar amb la col·laboració de Maria Guim, al llarg de gairebé una dècada, va procurar d'obtenir joguines per repartir el dia de Reis entre els nens de les famílies més humils.

Primera retransmissió en directe d'un partit de futbol a càrrec de Boladeras Sala, amb camisa blanca, i Josep Amenós al control (1961-1962, Col·lecció: Boladeras)

Dins de l'apartat esportiu, RT va tenir present, sobretot, el món amateur. Caldria destacar, en primer lloc, "Stadium", una revista d'abast provincial dirigida per Josep Pané sota la realització de Josep Serra. Es radiava cada dilluns a les 13.45h. i un estol de divuit corresponsals enviaven, per telèfon, tota l'actualitat del cap de setmana anterior. El concurs esportiu "¿Qué responde usted?", amb guió del mateix Serra i la col·laboració davant dels micròfons de Pepe Bordas i Ramon Puiggené, va obtenir força participació dels oïdors.

²⁰ FILIUS [CUCUCULL, Fermí, pseud.]: "Ante próxima inauguración", *NT*: XVIII, 917 (1961)

Josep Serra Teixidó, cap de publicitat i l'home dels esports (1959. Fotografia i arxiu: Calafell)

Quadre de veus. Al centre i sentat, Josep Vilamajó (Fotografia i arxiu: Calafell)

Dues fites importants són la final d'etapa de la Vuelta ciclista a España que va acollir la nostra ciutat el 6 de maig de 1956 i, la primera retransmissió en directe, a càrrec de Josep Bolderas Sala, del partit de futbol Ripoll-Tàrrrega, la temporada 1961-1962.

Tal vegada perquè la ràdio es va convertir en el primer "electrodomèstic de companyia" i perquè, ben aviat, va fixar un model de format a imitar ("Radiofemina" de Mercè Fortuny), els espais dedicats a la llar i al món de la dona han tingut força reclam des de sempre. A l'època que tractem, tingueren cert ressò "Eva", "Reunión en familia", "Atalaya del viernes" i "El hogar y tú" que cada divendres, a les cinc de la tarda, radiaven la parella més radiofònica que ha tingut mai Ràdio Tàrrrega: Pepe Bordas y Rayda Iglesias que, ja aleshores, eren marit i muller. Però l'èxit més rotund se'l va endur "Peñas y alegrías del amor", una mena de consultori sentimental a l'estil d'"Elena Francis", a cura del poeta Anton Bonastre i Sanou (Tàrrrega, 1905-1971) i M. Carme Minguell i Boldú.

La lectura dramatitzada dels clàssics, l'anomenada radioteatre, va proveir de força peces les graelles d'aquests primers anys de la nostra emissora. Cal recordar que el quadre de veus de RT era ben fornit de gent experimentada en l'art de Talia, ja que procedien, la majoria, dels grups teatrals amateurs de la ciutat: Thespis i Benèfica Agrupació Teatral que va aportar una de les veus més radiogèniques d'aquella ràdio primerenca: Josep Vilamajó Regada (Sabadell, 1936-Tàrrrega, 2001). Cal destacar, també, la in-

corporació, en aquest quadre, de la veu infantil de Josep M. Gràcia Bevià, infatigable col·laborador de RT des d'aquell dia de l'any 1958.

Malgrat que tots els testimonis apunten que les representacions van ser nombroses, algunes a l'auditori amb públic inclòs, sols m'ha estat possible recollir el *Juan Tenorio* de Zorrilla, *El patí blau* de Santiago Rusiñol (juny de 1956), *El veneno y la triaca* de Calderón de la Barca i *La puntal-re* de la costa de Tomàs Ribas, el paper protagonista de la qual fou interpretat pel propi fill de l'autor. Dins els actes del Día de la Radio (12-XII-1958), en commemoració del quart aniversari de la inauguració, es va representar la comèdia de J. Villanova, *Jo seré el seu gendre*.

Fins es va convocar un concurs de guions de radiodrames l'any 1959 que, finalment, no va reeixir tot i que les bases foren publicades. O en un altra ocasió, es va anunciar la creació d'una coral, dirigida pel Mestre Jaume Vidal, que mai no va arribar a actuar.²¹ Però aquests episodis mostren el tremp i la fusta d'aquella colla per fer una ràdio de qualitat íntimament compromesa amb la societat targarina i impulsora activa de les més variades manifestacions ciutadanes.

La programació informativa no es pot entendre si oblidem que els mitjans d'aleshores estaven forçosament obligats a difondre els valors ideològics del nou règim i els religiosos i morals més ortodoxos. La censura era inqüestionable i l'autocensura, gairebé la norma. Era el tribut als

Carme Ros, J. M. Farré i Josep Castellà Formiguera, conductor de "Latidos de la ciudad" (1956. Fotografia: Calafell. Arxiu: C. Ros)

Antoni Bonastre i Sanou responia les "Penas y alegrías del amor" (1957. Fotografia i arxiu: Calafell)

²¹ NT: XVI, 803 (1959)

RADIO TÀRREGA

Emisora Sindical E. F. E., 35

CUPÓN GRATUITO para la audición diaria

"ANTENA DEL CLUB"

12'35 ó 22'15 horas

Indique usted el día, el mes y la hora en que prefiere su petición, ajustando el disco a la lista que publicamos en el Boletín ALTAVOZ.

TÍTULO DEL DISCO:

DÍA

MES

HORA

NOMBRE DEL SOLICITANTE:

POBLACIÓN:

N.º CARNET

Este vale caduca el día 30 Septiembre de 1958.

Este VALE NO sirve para dedicar.

NOTA: Sírvase cumplimentar todos los detalles que solicitamos. Muchas gracias. IMP. - LOR. - BARRET-TÀRREGA

guanyadors de la contesa civil. A banda dels "Diarios hablados" de RNE, conegut popularment com "El parte" que era de retransmissió obligada dues vegades diàries, Ràdio Tàrraga va trobar en Josep Castellà Formiguera, la figura de l'home de les notícies. El seu noticiari "Latidos de la ciudad", d'uns 10 minuts i d'edició bisetmanal, encara és avui recordat²² i fins va tenir una versió lleidatana: "Latidos de la provincia". Perquè no era tan sols la lectura d'una informació escarida sinó que els ponderats comentaris del realitzador l'enriquien de matisacions.

"Pantalla mundial", amb el temps substituït per "Mundo cinematográfico", omplí d'estrelles del setè art el celeste targarí. Un programa informatiu sobre el setè art amb comentaris de Pepe Bordas qui també, a partir de 1957, realitzarà "Cine-radio", un programa de gran format dividit en dues parts. La primera consistia en un concurs i notícies sobre cinema i la segona, en una mena de representació d'una pel·lícula mitjançant una adaptació radiofònica del guió filmic interpretat per membres del quadre de veus. Entre altres films, es van radiar les versions de *De entre los muertos*, *Gigante* o *Tú y yo*, pel·lícula interpretada per Deborah Kerr i Cary Grant.

Els musicals ocupaven més de la meitat de la programació de la ràdio d'aquells temps. O quasi. D'aquesta primera època de RT podríem destacar programes com "Gran gala en el Palacio de la música" que oferia música simfònica seleccionada de la discoteca privada de Magí Escribà i Roca (Tàrraga, 1884-1973) amb comentaris a càrrec de Francesc Camps Calmet (Tàrraga, 1900-1984) i locució d'Anton Bonastre. O "Noche lírica", que tots els dilluns al vespre oferia "género chico". Un format atípic, amb poesia i concurs inclòs, va ser durant força anys el programa "Serenata". Un especial en directe d'aquest programa es va realitzar a l'Ateneu, el 6 de juliol de 1960, amb l'actuació de Rosita Esques, Tina, Tony y Tuno, Mari Carmen y Juanito Ortega, Hermanas Serrano, Conjunto Copacabana i la jove estrella Jaime Palau (Mollerussa, 1945) que fou animador i *crooner* del programa al llarg d'un temps. Tony, locutor de Ràdio Barcelona, va actuar com a presentador.

Però l'espai musical de major èxit, i una font considerable d'ingressos, era el disc dedicat. L'oidor demanava, previ pagament, la radiació d'un disc per dedicar-lo amb motiu d'un casament, un natalici, una onomàstica o qual-

²² SORT, Pep: "Els records de la ràdio", NT: LIX, 2969 (2002)

sevol altre esdeveniment. Això suposava reunir les dedicatòries que demanaven el mateix disc quan arribava el període de comunions, bodes, etc. Sota aquest format es van emetre, d'ús exclusiu per als socis del club d'oïdors, "Antena del club" o "Nuestros amigos, programan" a càrrec de Bordas i Iglesias que feien les delícies del públic. O "Complaciendo con música", d'emissió diària a les 2.30 h., que presentava i realitzava Mari Carme Vidal fins l'any 1959, quan la jove va acomiadar-se dels seus oïdors. Alguns programes optaven per la modalitat del disc sol·licitat una variant que sota el mateix format s'estalviava la dedicatòria.

Joan Muñoz va trobar el seu millor paper com a animador de la programació infantil. Malgrat que obtingué una aclamació unànime com a rapsode amb el programa literari "Cita con la musa", fou amb programes com "Los niños y nosotros", un cara al públic amb la col·laboració de M. Pili Pi-qué i Mariano Castellà al control o "Maravilla" que s'emetia els dissabtes a la tarda o "Onda infantil", estrenat el 21 de gener de 1955, que Joan Muñoz va assolir certa fama amb el renom artístic de "el locutor de la simpatía". Les seves realitzacions, sempre de caràcter pedagògic, incloïen poesies, concursos, contes escenificats i actuacions d'infants en directe. L'èxit d'aquestes emissions va donar pas a la creació d'un Club Infantil de RT que, al novembre de 1955, aconseguia uns 200 socis i, a la realització del festival "Sueños de artistas" a l'Ateneu.

Festival infantil "Sueños de artistas", organitzat per Joan Muñoz, el locutor de la simpatía. Escenografia de Jaume Minguell (Ateneu, 1956. Arxiu: Serra Teixidó)

Els festivals amb públic

Els festivals amb públic

"Cita en los estudios" (1956), un dels primers programes cara al públic amb entrada reservada pels socis (Arxiu: Serra Teixidó)

A banda de la funció propagandística i informativa, la ràdio com qualsevol altre mitjà d'expressió té una dimensió estètica. Un mitjà o un art sonor que pot motivar sensacions novelles i obtenir respostes emocionals de l'oient. Espectacles tan clàssics com el teatre o més moderns com el cinema, passant per l'òpera o la música orquestral o la novel·la, van ser adaptats per la ràdio. I, tot seguit, la fórmula radiofònica va aconseguir un nou llenguatge artístic. La ceguesa del mitjà, segons paraules de Rudolf Arnheim,²³ fou esmenada fins a cert punt amb les retransmissions en directe amb públic. Ràdio Tàrraga va estrenar el seu auditori el mateix dia de la inauguració, però el primer programa amb públic de què tenim constància és "Cita en los estudios" (24 d'abril de 1955). Un magazín de varietats amenitzat per J. Muñoz i J. Bordas, semblant a aquell que va popularitzar Bobby Deglané amb "Cabalgata fin de semana" i que J. L. Saenz de Heredia va portar a la pantalla gran amb el film *Historias de la radio*. L'entrada era reservada pels socis tots els diumenges a la tarda.

També el marc de l'Ateneu va servir en moltes ocasions com a estudi de ràdio. Una de les primeres vegades fou el 27 d'octubre de 1955 amb l'actuació de l'Orfeó Lleidatà. I cal suposar que des d'aquell dia va quedar instal·lada una línia de connexió via telefònica. També pel ressò mediàtic que va tenir, hem de citar el magne espectacle titulat "Lluvia de estrellas" amb José Guardiola, Rudy Ventura, Hermanas Allegue, Trio Guadalajara, Duo Rubam, Rudy and Rody i Coralito de Jaén de l'11 de setembre de 1961, organitzat conjuntament amb la societat Ateneu.

²³ Cf. *Estética radiofónica*, Gustavo Gili, Barcelona, 1980.

Sense cap mena de dubte, però, els festivals de cara al públic que va organitzar Ràdio Tàrraga no tenen cap parangó fins a l'arribada dels anys setanta i vuitanta amb el nou concepte d'espectacle introduït, a escala local, per grups com *Pots Teatre* o *Diàlegs* de Joan Minguell i Francesc Miralles.

Públic d'un dels concursos organitzats per Ràdio Tàrraga a l'Ateneu (Arxiu: Serra Teixidó)

Aquests festivals eren dividits en dues parts. La primera part consistia en la radiació, des dels estudis centrals, de les actuacions en directe dels participants al concurs. I la segona, o dia de la final, on els darrers seleccio-

Xavier Ribalta, dirigit per Àngel Sans, va guanyar el darrer concurs de RT: "Brindis a la fama" (1961. Fotografia: Calafell. Col·lecció: À. Sans)

Dues de les formacions orquestrals que van participar al concurs "Musica y simpatía" (1958. Arxiu Serra Teixidó)

R. Puiggené i Maria Guim, presentadors de "Sueños de estrellas" (1957. Col·lecció R. Puiggené)

nats actuaven a l'Ateneu amb públic. I fins en alguna ocasió, s'organitzà una gala final amb els guanyadors. Els festivals acollien diverses modalitats artístiques (músics, cantants, còmics, etc.), llevat del titulat "Música y simpatía" dedicat exclusivament a la música orquestral o el ja esmentat "Sueños de artistas", restringit a menors de 16 anys.

El poder de convocatòria d'aquells festivals queda palès amb les fotografies que reproduïm i les paraules de Ramon Robinat i Cases: "decir que no cabía nadie más en el amplio local del Ateneu, sería poco. Será en cambio mucho más justo precisar que fue indispensable anunciar varios días antes, por la misma emisora, que no viniera nadie más de los pueblos vecinos (...) Se pagaron primas por las entradas como en Tàrrega nunca se pagaran y, de por ello posible, seguramente que el local se hubiera llenado, del mismo modo, con un aforo cinco veces mayor."²⁴

²⁴ SPECTATOR: "De sábado a sábado", NT: XIII, 623 (1956)

Encara no feia una trentena de dies que s'havia inaugurat l'emissora quan va arribar el primer festival amb el lema "Camino del éxito" (3-I al 21-IV de 1955). La final va tenir un nivell molt alt ja que "desde que se inició el festival a las once de la mañana hasta bien cerca de las tres de la tarde, el público no se movió de la sala con evidente agrado y complacencia".²⁵ L'orquestra Club Trébol de Mollerussa va amenitzar la vetllada. I Ramon Puiggené, el tècnic, va actuar de presentador i sembla que se'n va sortir: "el programa previsto se desarrolló a la perfección, a ritmo vivo, con una presentación muy digna".²⁶ El segon concurs, "De la ilusión a la fama" (del 19 de gener al 29 d'abril de 1956), va seguir la tònica del primer, encara que hi va haver certs aldarulls "por insuficiencia del local"²⁷ i es va eliminar l'apartat de còmics o "caricatos", que se'n deia aleshores. En aquella edició va guanyar el veí d'Anglesola, Domingo Sardà Calmons, que va obtenir certa fama local perquè també fou el vencedor en la següent edició, "Sueños de estrellas" (de l'11 de març al 9 de juny de 1957). Un festival que ja va comptar amb la típica parella de presentadors: R. Puiggené i Maria Guim.

Realitzades les tres primeres edicions, calia re-dissenyar l'espectacle. Sota el mateix format, en aquesta edició només podien optar conjunts orquestrals. Així va néixer "Música y simpatía" (del 2 de març al 25 de maig de 1958). Com a presentadors i animadors actuaren Pepe Bordas i Rayda Iglesias amb la col·laboració de Juan Muñoz. Hi van concursar tretze orquestres. Entre altres, Martín Ventura de Barcelona, Royal Club de Lleida, Triunfal d'Igualada o Amoga de Vidreres, que van actuar per diferents indrets de la província (Agramunt, Mollerussa, Borges Blanques, etc.). Un petit equip mòbil servia per radiar-ne l'actuació. L'orquestra Maravella de Caldes de Malavella va guanyar la final. El darrer festival, "Brindis a la fama" (del 2 del maig al 29 d'agost de 1961), tot retornant a la idea original, va donar a conèixer l'estrella de la nova cançó, el targarí Xavier Ribalta.

Carnet d'associat de l'emissora i del Club "Amigos de Radio Tàrraga".

Programa de mà de la final del concurs "De la ilusión a la fama" (1956. Col·lecció: R. Puiggené i Ràdio Tàrraga)

²⁵ CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: "El festival de Radio Tàrraga", NT: XII, 570 (1955)

²⁶ *Ibidem*

²⁷ SENSE SIGNATURA: "De la ilusión a la fama", NT: XIII, 623 (1956)

Full propagandístic del Club de Amigos

L'altaveu de la ràdio: El club de amigues de RT

L'altaveu de la ràdio: El club de amigues de RT

El primers ràdioclubs catalans es funden l'any 1922. En molts casos, amb el motiu d'obtenir llicència per regular un centre radiofònic perquè el club era anterior, fins i tot, a l'emissora. En altres, s'estructurava com una quadrilla d'aficionats a la radiotelefonía, esperits inquilts que utilitzaven el calli d'un club com a centre d'intercanvi d'informacions sobre el nou invent: innovacions tecnològiques i primícies científiques, per exemple. O per diuagar sobre els misteris de l'èter. I, encara, n'hi havia que reunien una colla de radiooïdors, més o menys fidels, que col·laboraran econòmicament en el manteniment de les emissions d'una estació.

El Club de Amigos de Radio Tárrega és d'aquesta darrera índole amb la singularitat però que la iniciativa constitucional va partir de dos dels membres de l'emissora: Josep Pané Gené i Josep Serra Teixidó, en qui recau- ran les tasques d'organització i administració.

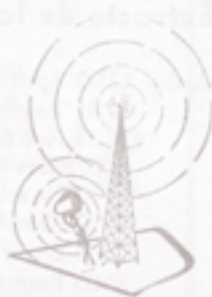
Ser soci del radioclub volia dir gaudir de rebaixes comercials en diferents establiments de Tàrraga i la província, d'assegurances de vida i accidents, sorteigs diaris, excursions, revetlla estiueuca als Jardins La Granja, entra- des gratis de cinema i, és clar, descomptes i vals gratuïts per demanar el disc sol·licitat al llarg d'unes emissions diàries sota la capçalera "Antena del club" o "Nuestros Amigos, programan" i, més endavant, "Complacien- do con música", que així es titularen, almenys durant els cinc primers anys del club. Tot plegat per 5 o 10 pessetes mensuals que el associats paga- ven segons la categoria (A o B). I, malgrat la paradoxa, el Club de Ami- gos de Radio Tárrega va fer l'intent d'acollir la creació d'un teleclub al març de 1959 "porque aceptamos el progreso y ante la puesta en marcha de la

A la pàg. següent:
Portada del número ex- traordinari de la revista *Al- tavoz*. A la fotografia Carme Vidal, locutora de RT

ALTAVOZ

del Club Amigos de

RADIO TARREGA

MARZO - PRIMAVERA DE 1958

Un altra portada d'Altavoz amb Santi Palau, millor artista espanyol del 1966

TV barcelonesa, que se capta desde nuestra Ciudad, es natural y lógico que nazca un "tele-club".²⁸

Els primers socis van inscriure's a finals de l'any 1956²⁹ encara que aquesta fórmula associativa s'havia assajat des del primer moment de la inauguració de l'emissora.³⁰ La idea va quallar tot seguit i "en un principio llegaron solicitudes casi en avalancha."³¹ A mitjans de 1958, quan la societat radiofònica sumava un miler i escaig de membres disgregats per cinc províncies, va engegar-se una "Campaña de superación" que pretenia arribar als 2.000 socis. Tot i la campanya, a principis de 1960, el nombre d'amics va tenir una davallada considerable: "Nuestra meta habíase cifrado en los 2.000 socios para finales de 1959 y nos hemos quedado a... menos de mil (...). Es llegada la hora de apoyar a la Emisora con nuestra aportación mensual: 5 o 10 ptas. cada mes, muy poca cosa si la comparamos a las horas que diariamente emite "nuestra" Emisora. Solicitamos un esfuerzo mínimo para lograr que el sueño de los 2.000 socios sea la inmediata realidad que nos depare el año 1960."³² A partir de 1962, el desplegament d'activitats del Club entra en un procés d'esllanguiment que, a mitjans d'aquesta dècada, va desembocar en la seva desaparició.

Una mena de programa imprès a la premsa local actuava com a òrgan del club fins que va aparèixer *Altavoz del Club Amigos de Radio Tàrraga*, amb un format a cavall entre la revista i el butlletí. De distribució gratuïta per als socis del club i de periodicitat mensual, en van sortir quaranta números entre el desembre del 1957 i el desembre de 1960 (1ª època) i del gener al març de 1962 (2ª època que va introduir a la capçalera "La Voz del Urgel y la Segarra"). Imprès als obradors de F. Camps-Calmet, el butlletí oscil·la entre 8 i 16 pàgines de mida quartilla. Encara que dos números extraordinaris (març de 1958 i desembre de 1959) compten amb 24 i 68 pàgines, respectivament, i portada de paper setinat a dues tintes. Hom hi pot trobar, a banda d'alguns anuncis, la programació anticipada de l'emissora, la lletra de la cançó més escoltada, els resultats dels concursos, els discos que poden sol·licitar i el santoral útil per a dedicar-los, els avisos de restricció de la llum i el noticiari del club. A la primera pàgina, gairebé sempre, hi ha un article que actua d'editorial. Des del número del desembre de 1968, s'hi afegeix la secció "Círculo familiar" que vehicularà intercanvis sobre material musical, i fins sentimental, entre els oïdors; preguntes i suggeriments. Amb l'edició del gener de 1960, s'introduirà una pàgina d'entreteniments i amb la d'octubre del mateix any, una secció dedicada a la dona i la llar i un apartat sobre cinema. És de destacar la introducció, l'octubre de 1960, d'un col·laborador d'alts vols literaris: César González Ruano. S'hi va utilitzar sempre el castellà com a llengua amb alguna col·laboració escadussera en català, majoritàriament de caire literari.

Llevat dels números extraordinaris, la revista no porta mai cap signatura però el gruix de la redacció va recaure en els mateixos Serra Teixidó i Pané Gené. L'únic article signat, "Tele-Club" (març de 1959), és d'A. Maymó Goberna. Dels pocs articles apareguts sobre matèria no radiofònica destaca el nomenament com a alcalde de Jaume Ramon Ripoll.

---

²⁸ MAYMÓ GOBERNA, A.: "A nuestros amigos", *Altavoz* (març, 1959). Tot apunta que el primer aparell de TV que va arribar a la nostra ciutat fou el Nadal de l'any 1958 (cf. *SPECTATOR*: "De sábado a sábado", *NT*: xv, 759 (1958)). Encara que la primera emissió televisiva a Tàrraga va ser presentada per la casa d'Andreu Rulló a la Cafeteria Milán ("Televisión en Tàrraga", *NT*: xvi, 758 (1959) i idem: xxxii, 1593 (1975)).

²⁹ "Al fundar el Club lo hicimos en unas condiciones (...) y de acuerdo con las condiciones de vida de hace dos años". *Altavoz del Club Amigos de Radio Tàrraga* (octubre de 1958).

³⁰ Un anunci a *Nueva Tàrraga* del 18 de desembre de 1954, instava a ser soci de l'emissora amb les avantatges típics dels radioclubs.

³¹ *Altavoz del Club Amigos de Radio Tàrraga* (gener de 1958)

³² *Altavoz* (gener de 1960)

O per divagar sobre
els misteris de l'èter

ÈPOCA DE CANV

IS (1962-1975)

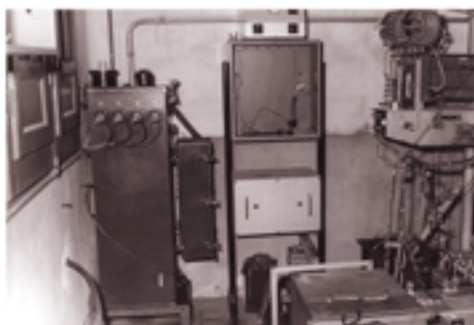

ÈPOCA DE CANVIS (1962-1975)

Si alguna cosa mostra el paisatge radiofònic espanyol de la dècada dels seixanta és una alta densitat d'estacions. A la mateixa banda radiofònica, moltes emissions s'interfereixen en un guirigall i les emissores institucionals faran la viu-viu davant la permissibilitat o, probablement, negligència de l'administració. Algunes estacions catalanes fins comencen a introduir la llengua catalana. I, a la fi, la televisió no era encara el monstre de color que coneixem però mostrava ja la seva competitivitat. Si més no, en el terreny de la publicitat. Per afrontar aquella superpoblació de centres emissors, l'Estat aprova el Pla transitori d'ones mitjanes el 23 de desembre de 1964. Un decret que va obligar tots els concessionaris d'estacions a l'emissió simultània en OM i FM, i indirectament a una reducció dràstica d'emissores.

A nivell local, el Patronat que regia Ràdio Tàrrrega s'acarava amb el repte d'una necessària reorganització i ampliació del serveis radiofònics. Era el moment de passar a la potència de 2000 watts. Una fugida endavant quan els reajustaments de la nova política radiodifusora volien tancar algunes estacions. Entre altres, la nostra. Per afrontar la despesa econòmica es va gestionar un crèdit, proper als 6.000€, que van aportar Jaume Ramon Ripoll, empresari i alcalde de Tàrrrega, Josep Serra Teixidó i Josep Pané i Gené, membres del Patronat. Aquest capital, més 3.000€ de beneficis de l'exercici anterior, s'afegia a la concessió que el ple de la Corporació municipal havia aprovat amb data de 6 de novembre de 1961: "arrendar [por la cantidad simbólica de 100 ptas. anuales] por 50 años a la representación legal de la Emisora Sindical EFE-35 Radio Tárrega, 80 metros cuadrados de terreno inservibles en la sierra de San Eloy, y lugar concreto "La gravera", para la instalación de una caseta para el equipo emisor y el co-

A la pàg. anterior: Rayda Iglesias i Pepe Bordas, una parella de ràdio (Fotografia: Calafell. Col·lecció: R. Iglesias)

SE INSTITUYE EL REGISTRO OFICIAL DE PROFESIONALES DE RADIO Y TELEVISION

AYER FUERON ENTREGADAS LAS ANTENAS Y MEDALLAS DE ORO DE LA AGRUPACION

ESTUVIERON PRESENTES EN EL ACTO LOS MINISTROS DE INFORMACION Y TURISMO Y SECRETARIO GENERAL DEL MOVIMIENTO

«Ha sido firmada la orden ministerial por la que se instituye el registro oficial de profesionales de radio y televisión, anunció ayer el Ministro de Información y Turismo, señor Fraga Iribarne, en el acto de entrega de las Antenas de

Oro y Medallas de Oro y Plata concedidas por la Agrupación Sindical de Radio y Televisión correspondientes al año 1964.

Con el señor Fraga Iribarne posidieron este acto el Ministro de secretario General del Movimiento,

señor Solís Ruiz; el Subsecretario de Información y Turismo, señor Cabañillas Gálvez; el Secretario General de la Organización Sindical, señor Espinosa Posada; el director general de Radio y Televisión, señor Aparicio Benmal; Delegado Nacional de Prensa y Radio del Movimiento, señor Fernández Sorido; el presidente de la Agrupación, señor Romero, y el señor Herreras.

En primer lugar, el Secretario Nacional de la Agrupación Sindical, señor Castañón, dio lectura al acta de concesión de premios a las actividades de radio y televisión correspondientes a 1964.

ENTREGA DE GALARDONES

Después los Ministros y demás personalidades que ocupaban la presidencia hicieron entrega de las Antenas de Oro y de las Medallas de Oro y Plata a los galardonados.

A continuación, don Ignacio Mateo, en nombre de los premiados, pronunció unas palabras de agradecimiento, glorificando el significado de estos premios. Seguidamente el señor Fraga Iribarne pronunció unas palabras de felicitación para los que habían obtenido estos premios y de estímulo a todos los profesionales de estas actividades, anunciando la creación del registro oficial de profesionales y la concesión de tres millones de pesetas para los servicios asistenciales, cuyos beneficios —dijo— eran bien patentes.

El señor Solís Ruiz felicitó también a los galardonados y agradeció al señor Fraga Iribarne las mejoras anunciadas para estos profesionales de la radio y televisión. Don Luis Herreras, finalmente, dio las gracias en nombre de todos los profesionales de la Agrupación Sindical.

UN TREN ESPAÑOL

Me siento orgulloso de mi país. Mi contacto con sus hombres me ha llevado al convencimiento de que España puede hacer algo importante en la aventura de este tiempo: la ciencia y la técnica o sea consecuencias más mediatas: el contar con una industria potente, española en buena parte, colaboradora con técnicas de otras países y creadora de técnicas propias.

Hace unos días, muy pocos días, el submarino diseñado por su inventor, Isaac Peral, que se conservaba en el interior del Arsenal de Cartagena, ha sido sacado en tres tramos y expuesto al público en la explanada del muelle, frente al monumento a los Héroes. El gesto es como acabar con toda una época de olvido; es como ponerse a caminar después de largo tiempo de descanes.

Va siendo hora de que honremos a nuestros héroes. A los héroes de este momento, de todos los momentos de la Historia, a aquellos que hicieron posible que el hombre viviera más y mejor.

Ayer, en el Instituto de Ingenieros Civiles se proyectó un pequeño documental con colores españoles, con paisajes españoles. Eran los mismos colores, los mismos paisajes que contemplamos todos los días; pero había algo más: una flecha de aluminio, color de aluminio, una maravilla técnica, creada por españoles, financiada por españoles, estaba ante los ojos de los espectadores. Si los entirpes se median antes por el esfuerzo en la guerra, las de este tiempo se miden por el impulso, por la posibilidad de creación; y allí estaban dos ingenieros: Golcocheco, el creador del sistema «Talga», y Torija, otro ingeniero que, apoyándose en el sistema «que rompe la tradición ferroviaria del mundo», supo crear esa maravilla de tren que es el «Talga» en su tercera edición. Pero, junto a los creadores, estaban los hombres que lo hicieron posible, que arriesgaron su dinero para que nunca se pudiera decir lo que pasó en tiempos de Isaac Peral y de Juan de la Cierva, y con un gesto de patriotismo que los empujó a lograr conseguir para España esa maravilla de tren que vimos ayer en una pequeña pantalla del Instituto de Ingenieros Civiles. Un gesto, no de un momento, pero fue en 1942 cuando don José Luis Oriol y Urquiza apoyó a don Alejandro Golcocheco Omar. Y, tras él, sus hijos José María, Lucas, Antonio e Ignacio Oriol y Urquiza, y tras ellos, sus nietos.

Octavio EGUERO

La professionalització dels treballadors de la ràdio va arribar l'any 1965 (Diari Arriba, 15/xii/1965)

respondiente poste radiante de 60 metros de altura."¹ Les obres del parc van ser enllestides a mitjans de 1962 i també les reformes a l'interior de l'emissora: l'espai de l'auditori es va reconvertir en estudis de locució i gravació. EL Sr. Luis Arranz, secretari nacional del Servicio de información y publicaciones sindicales (SIPS), visitarà les obres i refermarà el vistiplau. El període de proves inclou reiterats anuncis i justificacions d'aplaçaments fins que, a principis de 1963, l'equip emissor de Sant Eloi va començar a emetre amb la freqüència assignada de 1570 kc/s. A l'obligatori indicatiu, s'hi va afegir l'eslògan "La voz de Urgel y la Segarra".

La fita assolida va afavorir una major rendibilitat de l'explotació comercial de l'emissora que, al seu torn, va fer possible que les amortitzacions dels crèdits seguissin el ritme previst.

L'equip directiu de Ràdio Tàrraga, però, poc s'esperava que per ordre governamental estaria obligat a una nova inversió. El citat Pla d'ones mitjanes, producte de la política del ministre Manuel Fraga Iribarne, imposava la instal·lació de la freqüència modulada. De fet, un vell decret de 18 d'agost de 1959 ja exigia que els receptors de ràdio incorporessin la nova modulació al dial.² El Patronat de Ràdio Tàrraga va demanar diverses mo-

¹ Llibre d'Actes 1961, folis 54-57. Ple del 6 de novembre

² L'invent de la FM fou patentat el 1935 per C. Fleming

A la pàg. anterior:
Construcció de la caseta
per l'equip emissor i antena
al Parc de Sant Eloi (1962.
Arxiu Serra Teixidó)

Carnet de col·laborador de La voz de Lérida-Radio Tàrrega (Col·lecció J.M. Gràcia)

laboral no reconeguda, al contrari de la premsa escrita, era la més clara reivindicació dels treballadors de la radiodifusió espanyola. L'ordre ministerial de desembre de 1965, que atorgava el títol oficial de tècnic de radiodifusió a qui exercia aquesta professió i pogués justificar cinc anys de permanència en una feina, va resoldre part del conflicte. L'equip de Ràdio Tàrrega, com tants altres, es professionalitzava després d'onze anys de tasca ininterrompuda.

A tots aquests aspectes d'ordre econòmic assenyalats, cal afegir-hi la crisi provocada pel nomenament d'un nou director. Després d'un llarg període d'interinitat del secretari Josep Saurina, va prendre possessió com a delegat comarcal, el 28 de gener de 1967, el senyor Francesc Palou Cucurull.⁵ L'any següent, concretament el mes de novembre, la premsa anunciava que "hasta el presente venía ostentando la dirección de la Emisora don Antoni Maymó Goberna, que se ha visto relevado de su cargo por comunicado de don Francisco Palou, con fecha 19 del corriente, en el que se le notifica, además, que el nombramiento del nuevo director de la emisora ha recaído en su persona." I afegia que "en medios profesionales de la radiodifusión se comenta que el cese de un director de una Emisora Sindical debe proceder de los órganos centrales."⁶ Diversos membres del Patronat van dimitir l'endemà mateix⁷ tot al·legant, entre altres punts, que Palou no tenia la corresponent titulació professional, fet que fou destacat amb una "Nota de la redacción" del *Diario de Lérida*.⁸ I de la mateixa manera s'anunciava, a les vint-i-quatre hores, que el cessament d'Antoni Maymó quedava sense efecte. Un dia després, el senyor Francesc Palou Cucurull dimitia com a delegat comarcal de sindicats de Tàrrega, i doncs com a president de la Comissió Executiva Delegada del Patronat de l'emissora. Una editorial de *Nueva Tárrega* explicava els fets sense donar noms perquè "no deseamos juzgar personas, sino actuaciones, que es

ratòries fins que la rebuda d'un ofici del mateix José Ramón Alonso, Jefe nacional del SIPS, amb data de 8 de juny de 1966, els hi obligava sense més dilacions: "Cumplidos estos trámites legales por este Servicio, procede que, tan pronto dispongas del Emisor, procedas a instalarlo inmediatamente."³ Un pressupost que rondava les 700.000 ptes., finançat mitjançant lletres amb la casa subministradora, fou liquidat amb la compra d'un equip americà marca Sintronic de 250 watts. A principis de 1967, l'FM targarina ja va funcionar.⁴ Al capdavant, però, per retransmetre la mateixa programació d'ona mitjana! A més, les companyies de publicitat nacional Movierecord i Radiosistema van deixar d'abastir els ingressos de la nostra ràdio i, altrament, el disc sol·licitat havia perdut el beneplàcit dels oïdors. L'economia de Ràdio Tàrrega es ressentia de tot plegat.

Tal vegada, l'únic signe positiu d'aquells anys neix de les converses sindicals de ràdio i televisió amb l'administració franquista. La identitat

³ Carta conservada a l'Arxiu Serra Teixidó

⁴ *Nueva Tárrega*: xxiii, 1177 (1966)

⁵ *Nueva Tárrega*: xxiv, 1182 (1967)

⁶ *Diario de Lérida* (24-xi-1968)

⁷ Cf. *Diario de Lérida* (26-xi-1968)

⁸ 27-xi-1968

ORGANIZACION SINDICAL

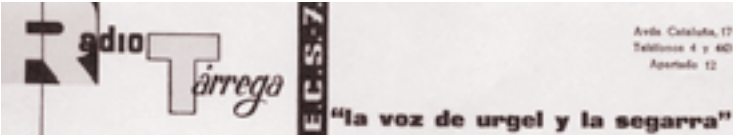
SERVICIO NACIONAL DE INFORMACION Y PUBLICACIONES

RELACION DE EMISORAS SINDICALES (Orden 12 abril 1965)

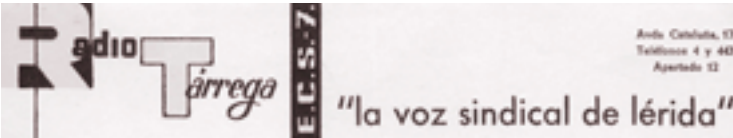
NOMBRE DE LA EMISORA	LOCALIDAD	PROVINCIA	GRUPO	POTENCIA Kw.	FRECUENCIAS	
					Actual	15 oct. 1965
Radio Gredos	Avila	Avila	1.ª	15.000	890	1133
Radio Badajoz	Badajoz	Badajoz	1.ª	5.000	1385	1570
La Voz Sindical de Córdoba	Cabres	Córdoba	2.ª	2.000	1520	1570
Radio Atalaya						
La Voz Sindical de C. Real	Ciudad Real	Ciudad Real	1.ª	3.000	1484	1133
La Voz de Gerona	Gerona	Gerona	1.ª	2.000	1106	1570
La Voz de Granada	Granada	Granada	1.ª	5.000	1385	1570
La Voz de Jaén	Jaén	Jaén	1.ª	5.000	1106	1133
Radio Atlántico	Las Palmas	Islas Canarias	1.ª	20.000	1484	1097
La Voz Sindical de España	Madrid	Madrid	E.	20.000	1106	1385
La Voz de la Costa del Sol	Marbella	Málaga	2.ª	3.000	1385	1570
La Voz Sindical de Lago. R. Monforte	Monforte de Lemos	Lugo	2.ª	2.000	1106	1133
La Voz del Miño	Orense	Orense	1.ª	2.000		1570
La Voz del Guadalquivir	Sevilla	Sevilla	1.ª	3.000	1484	1133
La Voz de la Mancha	Sacramento	Ciudad Real	2.ª	3.000	1106	1570
La Voz de la Isla de la Palma	Santa Cruz	Tenerife	2.ª	2.000	1520	1385
La Voz S. de Lérida	Tárrega	Lérida	2.ª	3.000	1385	1570
Radio Teruel	Teruel	Teruel	1.ª	3.000	1484	1133
Radio Tortosa	Tortosa	Tarragona	2.ª	2.000	1250	1570
La Voz S. de Zamora	Zamora	Zamora	1.ª	2.000		1133 (*)

(*) Las Tarifas que se aplican a los Grupos que se indican son: las que se hacen figurar en el Folleto en el que se relacionan las Emisoras que integran la totalidad de la Cadena antes de promulgarse la Orden de 12 de abril.

Correspondencia y dólares a: CES, República del Ecuador, mín. 6. Tipo: 250 05 42.

Listat de les emissores sindicals i les seves freqüències.

bien distinto. Por otra parte quizás las responsabilidades haya que buscarlas más en fallos del sistema que en personas singulares. Siempre hemos creído que un sindicalismo que emplee en ocasiones el «ordenó y mando» está más sujeto a error que otro que cubra los cargos o tome decisiones por procedimiento electivo o de opiniones mayoritarias."⁹

Diversos indicatius impresos de Ràdio Tárrega (Arxiu Serra Teixidó)

Cap a finals de la dècada del seixanta, la passivitat que havia mostrat l'administració sindical fins aleshores o, diguem-ne, la poca intervenció en els afers de les emissores de la CES, s'havia transformat en un control ferri que arribaria al seu màxim constrenyiment arran de l'Ordre de la secretaria general del Movimiento de 17 de febrer de 1969. Aquesta va regular legislativament la xarxa d'estacions sindicals que, des d'ara, s'agruparan sota l'indicatiu "La voz de...", tot afegint el nom de la província.¹⁰

A tenor d'aquesta mateixa Ordre, es va liquidar el Patronat local de l'emissora i es va constituir una Junta rectora provincial de la emissora "La Voz Sindical de Lérida-Radio Tárrega" integrada pels membres de la Junta econòmica i administrativa de la província, el cap provincial del SIPS i el director de l'emissora.

⁹ Nueva Tárrega: xxv, 1277 (1968)
¹⁰ Amb tot, l'indicatiu obligatori "CES" apareix alterat en molts dels documents que he consultat referents a la nostra ràdio, on es pot llegir ECS, és a dir, Emisora de la Cadena Sindical. Unes sigles que no he trobat en cap història general de la ràdio.

Josep Pujol Verdeny, director de RT (1972-1975)
(Fotografia: Calafell)

Un informe amb data de 18 d'abril de 1969, conservat a l'arxiu del senyor Serra, afirma que la totalitat dels components d'aquesta Junta, amb l'absència inexcusada d'Antoni Maymó "mostraron su preocupación en hacerse cargo de la Emisora por considerar no era suficientemente clara su situación en el aspecto económico-administrativo y el compromiso que para la Organización Sindical representa el pasivo del balance inventario." A mitjans de l'any setanta, el Mando Nacional de la CNS retornarà el crèdit aportat per a l'ampliació de l'any 1962 i, des de llavors, l'emissora passarà a funcionar directament sota la batuta de l'Organització sindical "amb més o menys encert, tota vegada que els

canvis de la direcció no la beneficiaven massa ja que importava més la qüestió política que el radiofonisme."¹¹

El final d'aquesta etapa encara portarà un altre canvi de direcció. Així, el 3 d'octubre de 1970, Josep Pujol Verdeny (Tàrrrega, 1922-1976) fou nomenat delegat comarcal, però no serà fins al maig de 1972 que es farà càrrec de l'emissora. Dementre es va fer càrrec interinament de la direcció Josep Pané, cap de programació. Ramón Fernández Paredes, secretari tècnic provincial de la Organización i president de la Junta económica administrativa, refermava l'intervencionisme de la política radiodifusora sindical quan afirmava en l'acte de nomenament que calia: "dar a la Emisora un nuevo tono y un nuevo aire y reestructuración (...)" "RT, La Voz de Lérida", necesitaba una mayor vinculación en el aspecto sindical." Mentre que Pujol Verdeny oferia: "la total colaboración al personal de la Emisora, pero marcando como metas de actuación, la unidad, colaboración, eficacia, disciplina y lealtad, para que la Emisora Sindical sea el portavoz de los sagrados derechos."¹²

R. Iglesias, Paulina Fauste, Magda Sampere, M. Alba Viñuales i Montserrat Colilles, "las chicas de la radio" (1975, aprox. Col·lecció: M. A. Viñuales)

Ramon Puiggené Rius (1973, aprox. Col·lecció R. Puiggené)

El nou director no va trigar gaire a convocar una promoció sota el lema "Voces para la radio" amb l'objecte "de promocionar aficionados a la radio, pueden pasar a inscribirse en la Delegación Sindical, todas las señoritas que deseen realizar prácticas."¹³ Arran d'aquesta convocatòria van entrar les veus de Montserrat Colilles Oliva i Paulina Fauste Pons. Sense oblidar que l'any anterior s'hi havia incorporat Ramon Puiggené i Rius i que M. Alba Viñuales, des de 1965, ja organitzava la secretaria de la revista *RT*, lligada estretament a l'emissora.

RT, una revista altra

Altavoz passa de ser, l'any 1962, un butlletí intern del Club de Amigos a una revista informativa. De fet, va quedar reduïda a un plec de vuit quartilles encartades dins la revista d'àmbit nacional *El correo de la radio*.¹⁴ Seguint el mateix format i disseny que a l'època anterior, la revista plegarà el mateix any 1963.

Per omplir el buit deixat per la revista precedent o, potser, per a conquerir nous mercats o com a alternativa a la consolidada publicació setmanal *Nueva Tárrega*, va aparèixer *RT*, el 10 de setembre de 1965.¹⁵ Una publicació quinzenal que, tot i ser administrada i redactada des de la mateixa seu de l'emissora, contenia més informació de caire general que no pas radiofònica. Amb tot, les seves planes van acollir la graella de programació de les retransmissions, destacaven els esdeveniments organitzats per l'emissora, publicaven les notícies del Título de protector o del Círculo de oyentes, és a dir, les darreres cuades del moribund Club de Amigos i, en els dos darrers números de *RT*, es va afegir un suplement musical de quatre planes que funcionava com òrgan de la ràdio.

Van sortir vint números entre l'11 de setembre i el juliol de 1966 i, exceptuant l'extraordinari de Nadal, la revista constava d'unes vint-i-dues

¹¹ S [SERRA TEIXIDÓ, Josep]: "25 anys de Ràdio Tàrraga", *NT*: xxxvi, 1839 (1979)

¹² *Diario de Lérida* (6-III-1972)

¹³ *Nueva Tárrega*: xxix, 1465 (1972)

¹⁴ Editada a Barcelona, *El correo* era òrgan informatiu de Radio España de Barcelona i la seva cadena. Després de la revista *Ondas*, fou la de major difusió

¹⁵ *Nueva Tárrega*: xxii, 1110 (1965)

Portada del primer número de la revista RT (1965, AHCT)

pàgines de mida foli. La portada presentava el reportatge destacat i el sumari que, a partir del número 8, va ser substituït per la secció "Recorte de prensa". Fou una revista sense gaire redacció ni direcció, vull dir, sense una línia editorial accentuada. Els col·laboradors, assidus o esporàdics, en van ser la peça clau, perquè els seus textos farien d'algun contingut la publicació. Entre altres, destaquem les col·laboracions de Gregori Satorres, Miguel Polo Silvestre, Joan Duch Mas, Pius Tasies i Tomàs Ribas.

Programació i Il·lucietes

Ràdio Tàrraga, en particular el seu cap de programació, Josep Pané, va reprendre l'organització de la "Fiesta de las modistillas", una diada que Tàrraga ja havia celebrat a finals dels anys vint i principis dels trenta.¹⁶ La represa de la festa, al llarg dels anys 1962-67, va assolir una gran popu-

¹⁶ "La diada de Santa Llúcia", *Crònica Targarina*: xi, 536 (1931)

laritat i, en poc temps, va esdevenir una de les manifestacions anuals més esperades per la ciutadania. Se celebrava pels volts de Santa Llúcia (13 de desembre) i consistia bàsicament en un concurs de bellesa en què s'elegia la reina de les modistes, el gremi sota patronatge d'aquesta santa. I una gran revetlla de nit que tancava la jornada. En l'edició de 1965, s'hi va afegir un premi literari de poesia, potser el de major poder de convocatòria que ha tingut mai la ciutat. S'hi van presentar poetes arribats de Madrid, Tudela, Villaviciosa i Còrdova, entre altres contrades.

Josep Pané rodejat de les guanyadores de la "Fiesta de las modistillas" (1963. Fotografia: Calafell. Col·lecció: Maria Salla)

Cal destacar que el conjunt musical targarí Los sin nombre, format per J. M. Tarragona, J. M. Puiggené, Ramon Rius, Domingo Solé i Nachi Castelló, que va amenitzar la vetllada de les llucietes de l'any 1964. Una ocasió que

Apadrinament de Los sin nombre a l'Ateneu (1964. Col·lecció: Domingo Solé)

Un públic animós i uns radiooients fidels (Arxiu Serra Teixidó)

van aprofitar per presentar-se com a banda musical davant del públic per primera vegada. El nom del grup va sortir d'un concurs de Ràdio Tàrraga i fou elegit el proposat per M. Teresa Morros Grau. Los sin nombre van ser una atracció estiuenca a la Costa Daurada, teloners de Los Sirex i banda habitual de Santi Palau, millor artista espanyol de l'any 1966 i *crooner* de la nostra ràdio.¹⁷

A més d'aquella festa, el fet que més caracteritza la programació d'aquesta segona època de Ràdio Tàrraga és, sens dubte, la considerable reducció de la programació pròpia i l'alça de les emissions estrictament musicals. Uns formats radiofònics de baix cost a l'altura de la migrada economia de l'emissora d'aquells dies. Així, el programa "Páginas inmortales" ofería els clàssics o "Mano a mano" ens acarava dos intèrprets de la música pop del moment, com ara Los Mustang i Pepe Esqué o Frankie Avalon i Olga Guillot. Altrament, "Nueva ola catalana", anys més tard substituït per "La canción catalana", donava a conèixer aquella incipient colla de cantants que, aleshores, eren Delfí Abella, Ramon Calduch o Salvador Escamilla.

També la música de caire tradicional era ja present amb "Nostra dansa", un programa de divulgació sardanista que, a partir de 1967, "i a fi de poder parlar de temes més variats i d'interès, se li dóna el nom de "La veu de Catalunya" que abarca festes, costums i tradicions."¹⁸

¹⁷ Vegeu, per a més informació, ESE: "Santy y Gelu, tarregenses ocasionales", NT: xxvi, 1293 (1969), i FABUEL, Vicente: *Las chicas son guerreras. Antología de la canción popular femenina española*, Milenio, Lleida, 1998

¹⁸ MACIÀ i Cos, Francesc de P.: "La nostra dansa", NT: xxv, 1248 (1968)

Josep Castella Gené, una veu vinculada a Ràdio Tàrrrega (1964, aprox. Fotografia i arxiu Calafell)

Josep Bordas va presentar "El show de Pepe" amb força èxit, però va marcar cert estil amb el programa "Pepe festival", un radiohit amenitzat per José Santis, veu del grup musical Richard's. Altres programes musicals van ser "Fabuloso Mr. Rock", "Poplandia" i "Orquestras y voces". I, "Mi disco ideal" era el format típic del disc sol·licitat encara que, ara, en una versió on un oïdor triava tota la discografia del programa del dia. El mateix Bordas i Rayda Iglesias amenitzaran una mena de correu de l'amistat anomenat "Amigos 66".

La programació religiosa va tenir continuïtat amb el prevere Eduard Ribera que va entrar com a assessor religiós i Josep Garriga Maspons, recent arribat a la parròquia targarina, radiava cada divendres a la tarda "Seámos mejores". I, des de maig de 1966, tots els diumenges, a les 21.20h., es retransmetien les famoses "Charlas de orientación religiosa" del Padre Venancio Marcos.

Un divendres de l'estiu de 1971, després de la retransmissió del rosari des de l'Hospital, dedicat als malalts i impossibilitats, va tenir lloc una "part recreativa amb la finalitat de fer passar una estona agradable als malalts i radiooients que hi vulguin sintonitzar."¹⁹ Naixia "Càritas a la ràdio", programa degà de les actuals emissions sota l'empenta de Josep Castellà Gené, actual cap d'informatius de l'emissora que va començar a col·laborar amb Ràdio Tàrrrega a principis dels seixanta. Ara com a membre del quadre de veus, adés substituint el seu pare a "Latidos de la ciudad". Una altra emissió de caire benèfic fou "Todo para todos", un espai radiofònic on un oïdor presentava un cas de necessitat i obria una guardiola amb la finalitat de recaptar diners.

¹⁹ Nueva Tàrrrega: xxviii, 1412 (1971)

Fotografia promocional de
Rayda Iglesias, locutora
(1959. Arxiu R. Iglesias)

El temps de l'esport s'enriquirà amb la presència, davant els micròfons, de Josep Boladeras i el seu "Radiodeportes". La programació infantil queda reduïda a un concurs dirigit a les escoles, "Lo tomas o lo dejas" (1971), un conegut format presentat per Antonio Romeu Santamaria, aleshores regidor delegat de festes. Mentre que Joan Muñoz, "el amigo de los niños", va deixar la nostra ciutat l'any 1969 per ingressar a Ràdio Popular de Reus. M'abellix destacar, ara i aquí, la breu incursió en la radiopedagogia que Ràdio Tàrrrega va realitzar amb l'emissió de tres cursos d'un batxillerat radiofònic.

També les emissions sobre cinema minvaran encara que els oïdors van poder escoltar "Historia del cine español" i "Cámara 65" de J. Munsó Cabús. Totes dues, produccions forànies. Com també ho eren les primeres radionovel·les, sempre breus, que en aquesta època va començar a emetre Radio Tàrrrega. Entre altres, "13 estrellas blancas" (1968). L'espai "Novel·la", a partir de 1975, adaptava al llenguatge radiofònic els millors prosistes catalans. Unes emissions en català, indicatiu del nou rumb democràtic de la societat espanyola, que diferents estacions van retransmetre i que va assolir un gran èxit i un premi Ondas (1976) i el Sant Jordi de 1977.²⁰ Entre altres autors, s'hi van adaptar peces de Llorenç Vilallonga, Aurora Bertrana, Carles Soldevila i *Procés de contradicció suficient* del targarí Manuel de Pedroló.

²⁰ Vegeu FRANQUET, Rosa: *Història de la ràdio a Catalunya al segle xx*, ob. cit. pàg. 200

DE RÀDIO ESTATAL A

EMISSORA MUNICIPAL

Malgrat l'emmordas-
sament que pateix des
de la seva invenció,
la ràdio ha esdevin-
gut el mitjà de major
prestigi

DE RÀDIO ESTATAL A EMISSORA MUNICIPAL

Primera etapa (1975-1991)

Primera etapa (1975-1991)

Mort el dictador, el règim democràtic va configurar un nou paisatge radiofònic. Així, el mateix dia de la coronació de Joan Carles I s'aprovava, a la ciutat de Ginebra, un conveni internacional de radiodifusió que el govern espanyol va respectar per primera vegada en molts anys. O bé, les anomenades Emisoras del Movimiento s'abanderaran sota l'indicatiu de Radiocadena Española i el govern d'Adolfo Suárez, segons Decret de l'1 d'abril de 1977, regularà totes les plantilles de les estacions de la xarxa. Ahora que, com a entitat més o menys autònoma, ingressarà dins RTVE. Una incorporació, però, que no serà oficial fins el juny de 1979.¹ L'AISS (Asociación de instituciones de servicios socioprofesionales), un organisme de transició que depenia del Ministeri de la Presidència, va acollir tot aquell funcionariat de l'organització vertical.

D'altra banda, però en el mateix sentit reformista, un decret ministerial de l'octubre de 1977 posava fi a la censura i deixava pas a una ràdio la imatge futura de la qual s'assentarà sobre la llibertat informativa. El cop d'estat del 23F, per exemple, és recordat històricament com la nit dels transistors. O, darrerament, el paper importantíssim que va jugar la cadena SER després dels atemptats de l'11M. Formats com les tertúlies d'experts, els noticiaris, els debats d'opinió i els informatius assoliran un prestigi i una credibilitat jamai abandonada, malgrat l'emmordassament

L'equip professional de l'actual Ràdio Tàrraga. D'esq. a dreta: Francesc Gasull, Ramon Puiggené, Josep Castellà, Francesc Gasull i Anna Castellà (2004. Fotografia: Calafell)

¹ Reial Decret de 2/xi/1977 (cf. BALSEBRE, Armand: *Historia de la radio en España II*, ob. cit., pàg. 400)

Jordi García Candau, director de RNE, Eugeni Nadal i Salat, alcalde i Francesc Vidal, delegat de la Generalitat a Lleida, el dia de la inauguració de les instal·lacions del carrer Santa Anna (24/1/1986. Col·lecció: R. Iglesias)

que com a mitjà pateix des de la seva invenció. Com assevera Emili Prado: "durant els anys 78 i 79 la ràdio opera com a caixa de ressonància del canvi polític i social que viu el país, amb un grau de llibertat que no es correspon, malauradament, amb les transformacions reals que s'operen en el si de la societat i de les estructures polítiques."² A Catalunya, principalment, va néixer "un moviment únic a Europa, el de les ràdios municipals, que s'estrena amb l'emissora d'Arenys de Mar el mes de setembre de 1979"³ i que l'any 2000 arribava a la xifra de 207 ràdios municipals. I, a la fi, un ambiciós Plan Técnico Nacional de Radiodifusión Sonora (Reial Decret de 27 d'octubre de 1978) va engegar la reorganització de tot l'ecosistema radiofònic.

A Tàrrrega, dementre, tota aquella nova regulació legislativa que va suposar tants canvis feia pensar el pitjor... L'alcaldia, presidida aleshores per un antic col·laborador de Ràdio Tàrrrega, el Sr. Castellà Formiguera, inquiria per escrit a la Direcció General de Radiodifusió i Televisió sobre la continuïtat de l'estació local. Dins la normalitat reguladora, la resposta, amb data de 13 de gener de 1978, anunciava la permanència de l'emissora així com també que aquesta estació passava a formar part del grup de RCE.⁴ Ara, els primers interessats pel futur de l'emissora van ser un incipient grupuscle de la futura federació local del Partit dels Socialistes de Catalunya que, sota el titular "Salvem Ràdio Tàrrrega", afirmaven que "estem convençuts que si s'aconsegueix que la direcció de l'Emissora sigui renovada abans que no sigui massa tard i es porta a cap una tasca de redreçament, el seu autofinançament pot aconseguir-se com s'havia aconseguit fins fa poc temps, i podrà tornar a recuperar la importància que tant a la ciutat com a les comarques veïnes havia tingut."⁵

² PRADO, Emili: "La ràdio en la transició democràtica: la nova privatització", *L'Avenç*: II, 56 (1983)

³ *Ibidem*

⁴ SERRA TEIXIDÓ, Josep: "Cada dia", *NT*: xxxv, 1754 (1978)

⁵ CERCLE DE TÀRREGA DEL PSC: "Salvem Ràdio Tàrrrega", *NT*: xxxiv, 1734 (1977)

La particular transició de la nostra ràdio local podria ben bé finalitzar el 12 de maig de 1978. Just aquest dia van començar les emissions comandades per Josep Bordas, recentment nomenat director de Ràdio Tàrraga.⁶

Amb l'indicatiu Radio Cadena Española-Ràdio Tàrraga i una freqüència de 1314 quilocicles, el centre targarí va prendre un caire de professionalisme i una vocació informativa que no havia tingut en cap circumstància anterior.⁷ Fins i tot, en alguns moments, va ser l'emissora de Ràdio 5 més escoltada de Catalunya.⁸ El nou director va desmantellar la vella antena de l'avinguda de Catalunya, al juny de 1978,⁹ i no va tardar a rescindir l'exclusivitat publicitària amb l'agència Eco-Serra.

El to reflexiu de la ràdio de la transició va tendir a desaparèixer per retornar a una ràdio d'entreteniment. En el cas de l'estació targarina aquesta tendència d'esbargiment es fa evident a partir dels anys 80. És quan la freqüència modulada comença a emetre una programació, més o menys autònoma, basada principalment en fórmules musicals. A banda que rere el dial 90.9 de l'FM també s'emetia, en paral·lel, gran part de la programació de l'ona mitjana.

Josep Bordas en la seva època de director de RT (1978. Col·lecció: R. Iglesias)

Desmantellament de la primera antena (1978. Fotografia: Calafell. Col·lecció: R. Iglesias)

⁶ SERRA TEIXIDÓ, Josep: "Cada dia", NT: xxxv, 1759 (1978)

⁷ Cf. NT: xxxv, 1784 (1978)

⁸ Segons l'Estudi General de Mitjans (cf. NT: xlvii, 2371 (1990))

⁹ NT: xxxv, 1765 (1978)

La discoteca de la ràdio
(2004. Fotografia: C. Gasull)

L'abril de 1982, la jerarquia madrilenya de RNE proposa a Josep Bordes que s'encarregui de les tasques de direcció de Ràdio Cadena a Girona. El targarí, però, va preferir restar entre nosaltres fins al seu cessament (28/9/1990). Joan Querol Ràfols, adscrit a RNE de Barcelona, va ocupar interinament les tasques de coordinació de Ràdio Tàrrrega.¹⁰ Amb tot, i sense avançar esdeveniments, el mateix 1982, comença a córrer la notícia que les instal·lacions de l'antiga Ràdio Tàrrrega s'ampliarien i modernitzaran.¹¹

Després de quatre anys d'espera, el 24 de gener de 1986, en un acte presidit per Jordi García Candau, director general de RNE, van inaugurar-se els tan cobejats nous estudis del carrer Santa Anna, encara avui en ús. Un pressupost d'uns 50 milions de les antigues pessetes van guarnir Ràdio Tàrrrega amb uns equips que encara poden ser l'enveja de no poques estacions. Dotat amb els darrers i més sofisticats mitjans tècnics, una planta amb sala de gravacions i estudis per emissió d'OM i FM i una segona planta per direcció, administració, redacció i discoteca que, a hores d'ara, conserva un dels fons discogràfics més importants de Ponent. I, a més, s'anunciaren altres millores: l'antena d'ona mitjana es traslladaria a Alcoltege i la de freqüència modulada a Alpicat.¹²

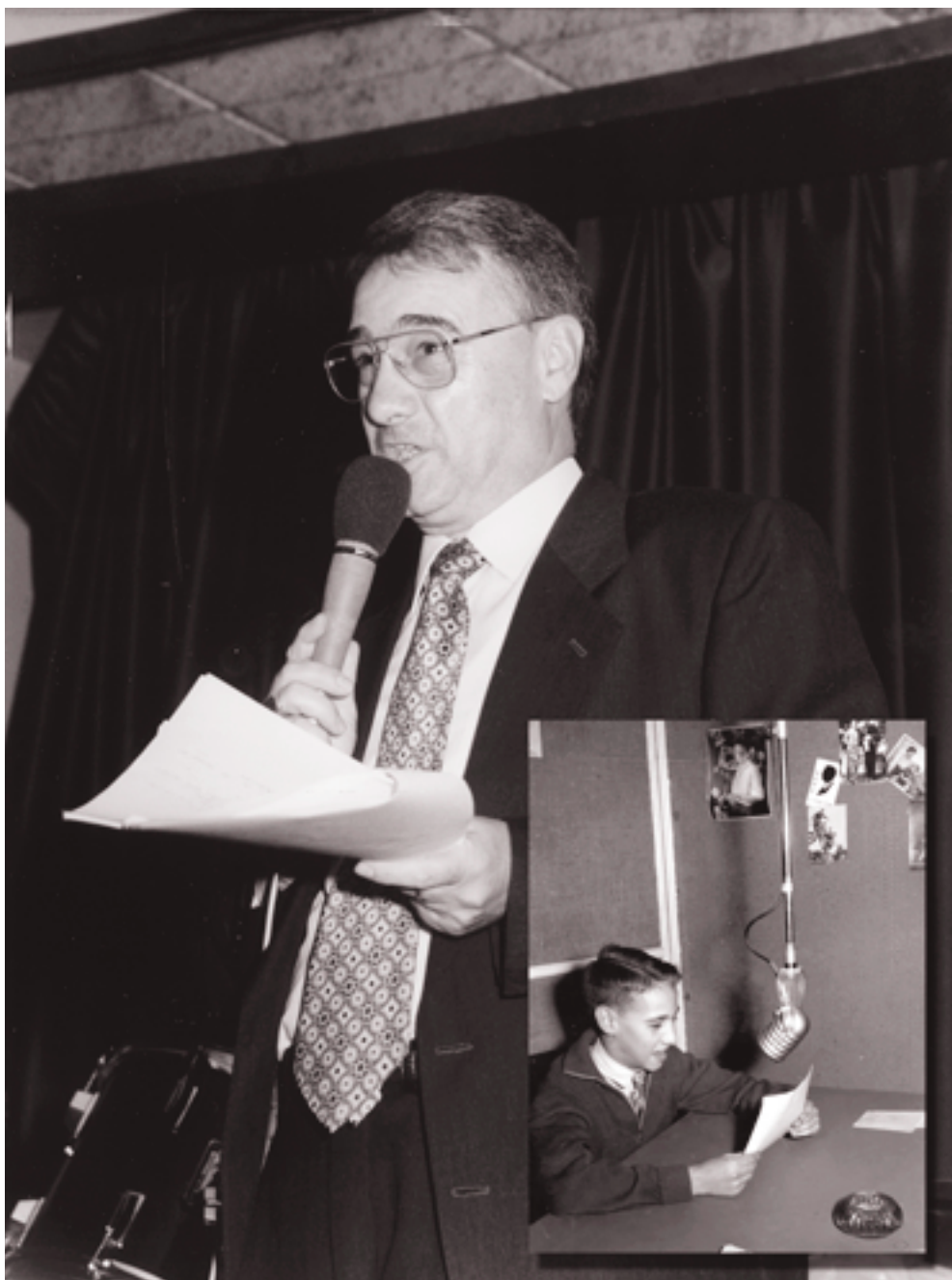
D'altra banda, l'1 de gener de 1989, Radio Cadena Española i Radio Nacional de España van quedar fusionades. Una fusió que va suposar el tancament de diverses estacions arreu de l'Estat. Semblava que Ràdio Tàrrrega continuaria en actiu, almenys de moment... La nova RNE va oferir sis programacions diferents: Radio 1, cadena nacional en OM amb programació convencional; Radio 2 i Radio 3, nacionals en FM de música culta i format juvenils, respectivament; Radio 4, autonòmica en FM i Radio 5, local en FM de programació convencional.¹³ Com a emissora local, Ràdio Tàrrrega oferirà les seves emissions des de Ràdio 5.

¹⁰ Vegeu Segre (30/9/1990), *Diari de Lleida* (29/9/1990) o l'entrevista de GABERNET, Jordi: "Josep Bordes (sic) deixa el càrrec de director de RN a Tàrrrega", *NT*: XLVII, 2371 (1990)

¹¹ SERRA TEIXIDÓ, Josep: "Cada dia", *NT*: XXXIX, 1943 (1982)

¹² CASTELLÀ: "Inauguración oficial de las nuevas instalaciones de Radiocadena Española", *Diario de Lérida* (29/1/1986)

¹³ Vegeu, FRANQUET I CALVET, Rosa: *Història de la ràdio a Catalunya al segle xx*, ob. cit., pàg. 222

Unes emissions que van quedar reduïdes a una graella de dos programes els anys 1989 i 1990: "Matins a la fresca" de 12h. a 14h. i "La tarda és nostra" de 15h. a 17h. De fet, ja des dels inicis de la democràcia, la producció de programes de Ràdio Tàrrrega anava en davallada i les connexions amb RNE eren més freqüents. Així, a principis dels 80, la producció pròpia sumava només el 25% de la graella,¹⁴ però amb una audiència considerable. Programes com ara "Nostra terra... nostra gent", d'emissió diària, van assolir un gran èxit des del 1978 al 1984. O "Usted, la radio y nosotros"

Josep Maria Gràcia, la ràdio i tota una vida de col·laborador a Ràdio Tàrrrega (Fotografia: Calafell. Col·lecció: J. M. Gràcia)

¹⁴ MESTRES I DURAN, Josep: "Radiocadena a Tàrrrega, què passa amb això de la ràdio/activitat?", *L'Impress*, 13 (1984)

Tot celebrant un aniversari del programa "Càritas a la ràdio".

un programa de gran format conduït per J. M. Gràcia que tornava al centre targarí després d'uns anys d'allunyament. Informació general, entrevistes i música omplien aquesta emissió on va col·laborar per primera vegada J. M. Morell, el cuiner de Ràdio Tàrraga.

Als principis de la transició, Ràdio Tàrraga era l'emissora més matinera de la província i, seguint la tònica general de la ràdio d'aquells temps, s'obria amb l'espai informatiu, local i comarcal d'en Castellà Gené. El també seu "Càritas a la ràdio" rebia el premi "Bravo, 1988" atorgat per SIMCOS (Secretariat Interdiocesà de Mitjans de Comunicació social de Catalunya). Vint anys més tard, unes altres riuades (1982) deixaven fora de servei tots els centres emissors de la província menys Ràdio Tàrraga. Una excepcionalitat que va fer possible la contribució decisiva en les tasques de coordinació i salvament. A banda de les "12 hores de ràdio", una programació especial que va recaptar 625.000 ptes.¹⁵

Els formats més musicals s'obrien amb "Radiocadena matinal" de Chema Solé Solà, que dedicava els discos, ara gratuïtament, tots els matins laborables de 9h. a 10h. La freqüència modulada va apostar pels musicals i, tota una generació de col·laboradors especialitzats en estils diferents van passar per Ràdio Tàrraga. Jesús Lloret, Antoni Mestres, David Garcia i Antoni Figueras, entre altres. El "Disjok show" d'Eloi Romeo es va emetre des del 1977 al 1983 en OM i FM, tot aconseguint una cota d'audiència important. La solvència d'aquest programa va portar l'organització de dues edicions, l'any 1982 i 1983, del "Festival Rock and Radio". Una versió moderna d'aquells antics festivals que assoliren tant prestigi als anys cinquanta. També cal recordar, el format d'"Antena musical" de Cosme García i Chema Solé Solà. Una ràdio jove que salpebrava amb els èxits musicals del moment, comentaris de discos i cantants, informacions i entrevistes.

¹⁵ P.C.: "Éxito de Radio Tàrraga en ayuda a los damnificados", *La Mañana* (27/11/1982)

¹⁶ J: "Un any d'antena musical", *NT*: xxxvii, 1862 (1980)

Los Pecos, Marisol o José Luis Perales van ser entrevistats els dissabte a la tarda.¹⁶ I, és clar, no podia faltar l'emissió "...Para ellas", un magazín diari dirigit a les oïdores, signat per Rayda Iglesias i Paloma Nuñez.

Col·laboradors musicals dels anys 70. D'esq. a dreta: J. Lloret, D. García, X. Duran i A. Figueras (Col·lecció: R. Iglesias)

El fitxatge com a publicista, l'any 1979, de Francesc Gasull Cairó va suposar també la renovació en les seccions esportives. "Tot esport" garantia tota la informació provincial mitjançant una bona colla de corresponsals. Entre altres, Lluís Urpí, actual locutor de Catalunya Ràdio. A més, al llarg de tretze anys es va fer el seguiment informatiu de la Volta ciclista a Lleida amb un desplegament tècnic i humà formidable. Tant és així que, l'any 1983, la victòria se la va endur el targarí Jaume Vilamajó.

Francesc Gasull conductor de les retransmissions de la Volta ciclista a Lleida al llarg de tretze anys (Col·lecció: R. Puiggené)

Segona etapa (1991-2004)

Segona etapa (1991-2004)

A les 20.17h. del fatídic 24 de juliol de 1991, cessaven les emissions de Ràdio Tàrraga. En efecte, aquesta vegada la regulació legislativa que va suposar el tancament obeïa un Plan de Implantación Territorial, ratificat aquell mateix dia a proposta de Fernando García Delgado, director de RNE. La mesura va ser comunicada a dos quarts de dues del migdia... i les respostes no es van fer esperar. L'alcalde d'aleshores, Sr. Frederic Gené i Ripoll, rotund i enèrgic, afirmava que era "grave y nefasta la decisión del Gobierno español y del director del ente público".¹⁷ Ramon Font Bové, director de Ràdio Nacional a Catalunya i, per tant, l'encarregat de tramitar el tancament, afirmava que era "una tarea dolorosa para mí, ya que comencé mi carrera profesional en esta emisora."¹⁸

L'alcalde Gené va convocar, l'endemà mateix, un Ple en sessió extraordinària on s'aprovava una moció contra el tancament i es plantejava la municipalització del centre emissor. Per la seva banda, el Consell Comarcal oferia la seva col·laboració i, RNE ratificava que la decisió era irrevocable.¹⁹

Les negociacions de compra van començar el 30 de juliol de 1991, quan l'alcalde es va entrevistar amb Jordi García Candau, director de RTVE. Aquest es comprometia a no desmantellar les instal·lacions per si de cas arribés una oferta de compra, a més de cedir les freqüències als ajuntaments.²⁰ L'alcalde però "puso de relieve los problemas de financiación."²¹ Calia afegir, l'abandonament de la iniciativa per part de l'organisme comarcal.

Darrerament, s'han informatitzat les instal·lacions de la ràdio (2004. Fotografia: C. Gasull)

En un altre ordre de coses, Comunicacions Lleidatanes SA, una empresa privada de radiofonia, rebia llicència per emetre en FM amb la freqüència 89,8 FM i s'apropiava de l'indicatiu històric de Ràdio Tàrraga.²² I era nomenat un nou director de RNE a Catalunya, el Sr. Josep M. Balcells, amb

qui es tornen a reiniciar les negociacions. Finalment, el Ple municipal del 3 de desembre de 1992 va aprovar la formalització del conveni per l'adquisició de les instal·lacions propietat de RNE-Radio 5 i, alhora, també va sol·licitar a la Direcció General de Serveis de Telecomunicacions la concessió d'una freqüència per a la futura emissora municipal. Els col·laboradors Francesc Gasull Cairó i Ramon Puiggené i Rius es faran càrrec de tirar endavant el projecte.

Ventura Pons, director de cinema, rodejat per la gent de la ràdio (Col·lecció: F. Gasull)

El 17 d'octubre de 1993, amb l'indicatiu "La veu de Tàrraga", van inaugurar-se les emissions municipals. Diverses freqüències al voltant del punt 107 del dial es van abandonar fins arribar a la definitiva i actual 92.3 FM, el 22 de març de 2001; la reubicació del centre emissor a l'abocador comarcal, l'any 1996; el procés d'informatització dels estudis; i a la fi, el 20 de setembre de 1999, l'Oficina Española de Patentes y Marcas va retornar el nom de Ràdio Tàrraga a l'emissora municipal. Aquests han estat alguns dels fets més destacables d'aquesta darrera etapa de la biografia de Ràdio Tàrraga.

Una biografia que, d'ençà de l'any 1995, es conduïda per Francesc Gasull, que va assumir les tasques de direcció amb la inestimable col·laboració de R. Puiggené Rius, J. Castellà Gené, que va retornar, al poc temps, Cesc

¹⁷ M. M i J.[ordi] G[ABERNET]: "RNE cierra las emisoras de Tàrraga y Fraga tras más de 30 años en antena", *Segre* (25/7/1991)

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ F.G. i BRUFAU, J.: "El pleno de Tàrraga pide que Radio Nacional sea municipal", *Segre* (27/7/1991)

²⁰ *Segre* (22/8/1991)

²¹ "RTVE discutirá con los alcaldes el futuro de las radios clausuradas", *Segre* (31/7/1991)

²² GASULL, F.[rancesc]: "La nova FM de Tàrraga emetrà en el termini de dos mesos", *NT: IL*, 2432 (1992)

Actual equip de professionals i col·laboradors de Ràdio Tàrraga (2004). Fotografia: Pau Bori

Gasull com a cap de musicals i Anna Castellà a càrrec del departament de publicitat. El nucli professionalitzat de la nostra emissora municipal, sobre el qual recau la part més considerable de la graella de Ràdio Tàrraga. Ara bé, fan també d'animadors i assessors d'aquells que no coneixen tècnicament el mitjà i volen fer ràdio. I és per això que des de Ràdio Tàrraga s'ha contribuït a posar en marxa no poques iniciatives ciutadanes des del seu compromís amb la realitat local i com a dinamitzadora de la cultura.

Així, d'aquesta nova i darrera etapa, destaca un concurs amb públic, "Salta a la fama!". Nascut al redós del programa radiofònic "L'hora jove" a càrrec de Carles Gómez i Lluís Agea, entre altres membres del Centre de jovent. Al llarg de sis edicions, el concurs va comptar amb la participació de més de 200 grups musicals. Un altre jove, Jaume Brufau, actual locutor de Catalunya Ràdio, engegava la seva carrera professional amb "De tot una mica (1993-1997), magazín setmanal i Eva Melero ens ofería "En tots els sentits". El ja consolidat festival de músiques del món "Paupaterres", homònim del programa ja desaparegut conduït per E. del Valle i A. Cruz, suma ja set edicions i, darrerament, la festa del jazz "Tropijazz" va aconseguir un ressò important de la mà de M. Soldevila i J. Mestres. Altres programes musicals de la Ràdio Tàrraga actual són: "Expres 222" o músiques del Brasil a càrrec de R. Puiggené; "Kandy pop" dirigit per Marc Rosselló, un format especialitzat en la música pop i electrònica que, des de 1996, ens ofereix els millors treballs dels grups independents i, el clàssic "Jo, tu i la m'úsica", dedicat a la música instrumental i d'orquestrades. O "Germanor", un programa sardanístic molt acurat de Carles Vall i J. M. Castelló.

A banda de les connexions amb els informatius de Catalunya Ràdio, la "Informació local i comarcal", amb dues edicions diàries, a cura de J. Castellà i F. Gasull ens ofereixen tot el ventall noticiable de les contrades. Un programa tertúlia com "La butaca" de J. Castellà, C. Gasull, Carme Asensio i Joan Solé ens assabenta, setmanalment, de les novetats cinematogràfiques i literàries. La graella ordinària s'obre, darrerament, amb el magazín despertador "Un dia més" de C. Gómez i presentat darrerament per C. Gasull. La resta del matí, R. Puiggené ens porta "La ràdio al punt", un dels programes més elaborats de l'actual programació que compta amb una nòmina importantíssima de col·laboradors; entre altres, F. Florensa, J. M. Morell, A. Jornet, J. M. Bosch, J. Espinagosa, J. Bertran, M. Aguilar, M. Ferrer Profitós, J. M. Giribet, G. Martínez, Aurora, R. Oromí i un llarg etcètera que no es remet a l'oblit.

LA RÀDIO AMB NOMS

Són moltíssims els col·laboradors que al llarg de cinquanta anys han ofert la seva veu i la seva tasca a Ràdio Tàrraga. Aquest índex onomàstic que segueix, els vol retre un record. De ben segur que hi manquen uns pocs però la seva contribució és igual d'important.

Aurora, astròloga	Albert Capelleres Coutier
Miquel Aguilar	Jaume Cardona
Ginès Alarcón	Josep Castellà Formiguera
Jordi Alcubierre	Josep Castellà Gené
Joan Alòs Zaragoza	Marià Castellà Gené
Josep Amenós Bonet	Anna Castellà Verdés
Natàlia Andreu	Joan Castelló Tarruella
Pilar Arbós	Josep M. Castelló
Carme Asensio	Silveri Caro Cabrera
Teresina Ayguadé	David Clupés
Montserrat Badia	Joan Corbella
Jesús Ballestar Rosalench	Santi Costa
Josep Bertrán	Alfons Clúa
Josep Boladeres Sala	Montserrat Colilles Oliva
Antoni Bonastre Sanou	Joan Colom Farran
Helena Bonastre	Lluís Costa Jou
Josep Bordas Alimbau	Llorenç Corbella
Ramon Bordes	Aleix Cruz
Pau Bori	Antoni Cunillera Pujal
Josep M. Bosch	Francesc Cunillera Segarra
Francesc Briansó	Xavier Duran
Jaume Brufau Gaset	Pau Echaz
Francesc Camps Calmet	Antoni Elias Fuste

Magí Escribà Roca	Jaume Palau
Jaume Espinagosa Marsà	Modest Panadès
Paulina Fauste Pons	Josep M. Pané Gené
Josep Felis	Margarita Pané Salas
Manel Ferrer Profitós	Maria Pané Salas
Anotni Figueras	Joan Pasqual Colilles
Francesc Florensa	Francesc A. Pastor
Ramon Font Bové	Josep A. Pérez
Cosme Garcia	Jordi Pérez Ansotegui
Xavier García López	M. Pilar Piqué Gaset
David García	Joan Pons
Carles Garrido	Jaume Ponsarnau
Francesc Gasull Castelló	Jaume Pont
Francesc Gasull Cairó	Lluís Puigfel
Josep M. Giribet Alemany	Ramon Puiggené Riera
Josep Giribet Torrelles	Ramon Puiggené Rius
Carles Gómez	Josep M. Pujol Verdeny
Marta Gómez	Albert Rami
Àngel Gómez Mesonero	Cristina Ramon
Albert González	Verònica Ramon
Josep M. Gràcia Bevia	Ramon Regué
Josep Granyó	Tomàs Ribas Tarròs
Carmel Guallar Salas	Eduard Ribera
Maria Guim Farran	Antani Romeo Santamaria
Jesús Hoyos	Eloi Romeo
Núria Iglesias Pujol	Carme Ros
Rayda Iglesias Pujol	Miquel Ros
Albert Jornet	Marc Rosselló
Josep Llordés	Francesc de P. Salvadó Paula
Jesús Lloret Saporta	Josep M. Salla
Raimon Lloses	Magda Sampere
Honorat Madir	Sònia Sanahuja
José Maeso	Anna Maria Sánchez
Xavier Marcet	Josep Saurina Perelló
Gerard Martínez	Rosita Segura
Antoni Maymó Goberna	Josep Serra Janer
Francesc Maymó Parareda	Josep Serra Teixidó
Manuel Manonelles	Anna Maria Sicart Suau
Glòria Melà	Josep M. Solans
Eva Melero	Miquel Soldevila
Anna Messegué Farré	Joan Solé
Antoni Mestres Duran	Josep M. Sol
Josep Mestres Duran	Txema Solé Solà
Miquel Millà	Anna Solsona
M. del Carme Minguell Boldú	Enric Subirós
Pilarin Minguell Pont	Agustí Talavera Flotats
Germán Mira	Pilar Trepà
Saturnino Molpeceres	Lluís Urpí
Josep M. Morell	Emili Utges
Anna M. Morera	Eduard del Valle
Joan Muñoz Carbonés	Pep Vall
M. Carme de No Pérez	Carles Valls
Paloma Núñez	M. Carme Vidal
Pep Oriol Canamasas	Josep Vilamajó Regada
Ramon Oromí	M. Alba Viñuales Bonastre
Pere Ortiz	M. José Viñuales Bonastre

BIBLIOGRAFIA

Llibres

Anuari-Guia de Tàrrrega, 1925, Ed. Crònica Targarina

BALSEBRE, Armand: *Historia de la radio en España* (2 vols.), Cátedra, «Signo e imagen, 66-68», Madrid, 2002

BELLMUNT, Cinta S.: *Darrere el micro. 69 anys de ràdio a Tarragona*, Arola Editors, Tarragona, 2002

CASTELLÓ ROVIRA, Juan: *La radio amordazada*, Sedmay ediciones, Madrid, 1977

CUÉLLAR BASSOLS, Alexandre: *Ràdio Olot, 50 anys. 1951-2001*, Ràdio Olot S.A., 2001

FRANQUET, Rosa: *Història de la radiodifusió a Catalunya (Del naixement al franquisme)*, Edicions 62, «Llibres a l'Abast, 214», Barcelona, 1986

— *Ràdio Barcelona. 70 anys d'història. 1924-1994*, Diputació de Barcelona / Col·legi de Periodistes, «Vaixells de Paper, 17», Barcelona, 1994

FRANQUET I CALVET, Rosa: *Història de la ràdio a Catalunya al segle xx*, Generalitat de Catalunya, «Textos i Documents, 19», Barcelona, 2001

GARCÍA, Xavier: *Radio Vilanova. Ressonà del país. Testimoni d'un temps*, Editorial Gran Penya, Vilanova i la Geltrú, 1982

GIFREU, Josep: *Estructura general de la comunicació pública*, Pòrtic, «Mèdia, 3», Barcelona, 1991

GIL BONANCIA, Miquel: *50 anys de Ràdio Girona, 1933-1983*, Carles Vallés (Art 3) ed., Figueres, 1990

JULIÀ ENRICH, Juan: *Radio. Historia y técnica*, Boixareu editores, Barcelona, 1993

SIRÉ PÉREZ, Josep, Sol, Romà i TORRES, Carme: *50 anys de Ràdio Lleida e.a.j. 41*, Ràdio Lleida, 1986

Articles

«Actividad de la Radio», *NT*, xvii: 850 (1960)

ARIAS RUIZ, Aníbal: «Historia, organización y desarrollo de la red de emisoras del movimiento», *Gaceta de la prensa española*: 152 (1964)

BARBEITO VELOSO, Maria LUZ: «Política radiofónicas de comunicación local. El caso de Catalunya», *Revista Latina de Comunicación Social*: 5 (1998)

BERTRAN, J[osep] vegeu MIRADA, P.

— «Ordenen el tancament de Ràdio 5 de Tàrrrega», *Diari de Lleida* (25-vii-1991), p. 7

— «Ramon Font declara que el cierre de RNE en Tàrrrega es irreversible», *La Mañana* (26-vii-1991), p. 52

- BRUFAU, Jaume: «La Veu de Tàrrrega inaugura oficialment les seves instal·lacions», *NT*, L: 2521 (1993)
- CASANELLES, Enrique: «Tàrrrega, hoy», *NT*, XIV: 693 (1957)
- C[ASTELLÀ] F[ORMIGUERA], Josep: «El festival de Radio Tàrrrega», *NT*, XII: 570 (1955)
- CASTELLÀ FORMIGUERA, Josep: «La ràdio a Tàrrrega», *NT*, IL: 2452 (1992)
- «D'aquella Ràdio Tàrrrega...» *NT*, LIV: 2690 (1997)
  - «Josep Pané i Gené: vitalitat, teatre, ràdio, família... i altres» *NT*, LIX: 2948 (2002)
  - «Joan Burgués Parareda: el Joanet de les Faixes», *NT*, LIX: 2955 (2002)
- CASTELLÀ [GENÉ, Josep]: «Inauguración oficial de las nuevas instalaciones de Radiocadena Española», *Diario de Lérida* (29-i-1986)
- C[ASTELLÀ] G[ENÉ], J[osep]: «La gran festa major de "Càritas a la Ràdio" en el XVI Aniversari», *NT*, XLIV: 2212 (1987)
- CERCLE DE TÀRREGA DEL PSC: «Salvem Ràdio Tàrrrega», *NT*, XXXIV: 1734 (1977)
- CRONISTA [ROBINAT CASES, Ramon, pseud.]: «De sábado a sábado», *NT*, XVIII: 872 (1961)
- «De sábado a sábado», *NT*, XVIII: 909 (1961)
- DD.AA.: «70 anys de ràdio», *Annals del Periodisme Català*, x: 23 (1993)
- ESE [pseud.]: «Aquí... Radio Tàrrrega», *NT*, XI: 529 (1954)
- «Santy y Gelu, tarregenses [sic] ocasionales», *NT*, XXVI: 1293 (1969)
- FILIUS [CUCURULL, Fermí, pseud.]: «Aquí... servicio radiofónico de Tàrrrega», *NT*, I: 14 (1944)
- FRANQUET I CALVET, Rosa: «Naixement de la radiodifusió a Catalunya», *L'Avenç*, II: 56 (1983), p. 38-43
- «La ràdio durant la República i la guerra civil», *L'Avenç*, II: 56 (1983), p. 45-49
- GABERNET, Jordi: «Josep Bordes deixa el càrrec de director de Ràdio Nacional a Tàrrrega», *Nova Tàrrrega*, XLVII: 2371 (1990)
- «Los plenos de Tàrrrega y Urgell contra el cierre de Radio Nacional», *Segre* (26-VII-1991), p. 12
- G[ABERNET], J[ordi]: «Tàrrrega recupera l'emissora de RNE», *NT*, IL: 2480 (1992)
- GARCÍA I BARNABÉ, Joan: «A favor de Ràdio Tàrrrega», *NT*, XLVIII: 2429 (1991))
- J.: «Una any d'antena musical», *NT*, XXXVII: 1862 (1980)
- MESTRES I DURAN, Josep: «Radiocadena a Tàrrrega, què passa amb això de la ràdio-activitat?», *L'Imprés*: 13 (1984)
- P. C.: «Exito de Radio Tàrrrega en ayuda a los damnificados», *La Mañana* (27-II-1982)
- PONT, Albert: «Han callat Ràdio Tàrrrega», *NT*, XLVIII: 2412 (1991)
- «La necessitat d'una emissora a Tàrrrega», *NT*, XLVIII: 2420 (1991)
- PRADO, Emili: «La ràdio en el franquisme: minifundi d'emissió, latifundi d'informació», *L'Avenç*, II: 56 (1983), p. 50-53
- «La ràdio en la transició democràtica: la nova privatització», *L'Avenç*, II: 56 (1983), p. 54-57
- ROJAS GARCÍA, Mariano: «La red de emisoras del movimiento. Puntualizaciones necesarias acerca de su historia», *Gaceta de la prensa española*: 153 (1964)
- SENSE SIGNATURA: «El "Mercat de Tàrrrega" per ràdio», *AC*, IV: 153 (1934)
- «L'actuació d'uns targarins a l'emissora de "Ràdio Lleida", *CT*, XVI: 774 (1936)
  - «L'emissió Targarina de Ràdio-Lleida», *AC*, VI: 237 (1936)
  - «Radioients!», *AC*, VI: 236 (1936)
  - «Radio Lérida en Tàrrrega», *NT*, X: 462 (1953)
  - «Emisiones semanales de Radio», *NT*, VII: 332 (1950)
  - «Emisiones de radio», *NT*, VII: 333 (1950)
  - «Las emisiones de radio», *NT*, VIII: 334 (1950)
  - «Tàrrrega», Boletín de «Radio Lérida» (septiembre-octubre, 1950)
  - «La emisora local», *NT*, XI: 549 (1954)
  - «Inauguración de Radio Tàrrrega», *NT*, XI: 551 (1954)
  - «Miscelánea local», *NT*, XII: 589 (1955)
  - «De la ilusión a la fama», *NT*, XIII: 623 (1956)
  - «Pasó la Tuna...», *NT*, XIV: 703 (1957)
  - «Concurso de Orquestas de Radio Tàrrrega», *NT*, XV: 735 (1958)
  - «Cruzada de la ilusión», *NT*, XVII: 866 (1960)
  - «R. T.», *NT*, XXII: 1110 (1965)
  - «La Fiesta de las Modistillas en visión retrospectiva», *NT*, XXVII: 1380 (1970)
  - «Concurso radiofónico», *NT*, XXVIII: 1389 (1971)
  - «Noticiario sindical», *NT*, XXIV: 1452 (1972)
  - «10 anys de Càritas a la ràdio», *NT*, XXXVIII: 1916 (1981)
  - «25 anys de Radio Tàrrrega», *NT*, XXXVI: 1839 (1979)
  - «RCE destina 50 millones a su local de Tàrrrega», *Segre* (20-XII-1985)
  - «Rellevat del seu càrrec el director de RNE de Tàrrrega», *Diari de Lleida* (29-IX-1990)
  - «Una emissora de ràdio a Tàrrrega?», *AC*, IV: 155 (1934)

SERRA TEIXIDÓ, Josep: «Cada dia», *NT*, xxxiv: 1713 (1977)
idem., *NT*, xxxv: 1765 (1978)
idem., *NT*, xxxix: 1942 (1982)
idem., *NT*, xxxix: 1943 (1982)
 «Casos, coses i persones», *NT*, xxxix: 1968 (1982)
idem., *NT*, xxxix: 1981 (1982)
idem., *NT*, xli: 2052 (1984)
idem., *NT*, xliii: 2139 (1986)
 «Conflicte en les ones», *NT*, il: 2435 (1992)
 SPECTATOR [ROBINAT I CASES, Ramon, pseud.]: «De sábado a sábado», *NT*, xi: 502 (1954)
ibidem, *NT*, xi: 504 (1954)
ibidem, *NT*, xi: 543 (1954)
ibidem, *NT*, xi: 551 (1954)

Documents inèdits

«Camino del éxito», acta del concurs (AHCT)
 Correspondència de l'Ajuntament de Tàrraga 1944, 1953-54 (AHCT)
 Llibres d'Actes de l'Ajuntament de Tàrraga, 1934-35, 1944-45, 1954-55, 1976-78 (AHCT)
 Memoria de la Emisora Sindical Radio Tàrraga, La Voz de Urgel y la Segarra E.C.S. 7, 1962 (Arxiu Serra Teixidó)
Idem., 1963 (Arxiu Serra Teixidó)

Buidat de revistes

[A] *Altavoz del Club de Amigos de Radio Tàrraga* (1959-1960)
Catalunya Ràdio, Barcelona (1932-1934)
 [CR] *Correo de la Radio. Revista Informativa de la Voz de Urgell y la Segarra. Radio Tàrraga* (1962)
 [CT] *Crònica Targarina*, Tàrraga (1921-1937)
 [AC] *Acció Comarcal*, Tàrraga (1931-1936)
 [NT] *Nueva Tàrraga / Nova Tàrraga* (1944-1995)
 [RT] *RT*, Tàrraga (1965-1966)

Opuscles

CASTELLÀ FORMIGUERA, Jose: *Lérida, avanzada al occidente en la actualidad y el progreso, con Tàrraga, puente levadizo*, F. camps Calmet, Tàrraga, 1970
 DD.AA.: *Ràdio Gelida vint anys*, Gelida, 2001
 MUNSÓ CABÚS, Juan: *Apuntes para una historia de Radio Nacional de España en Barcelona*, RTVE-Gabinete de Prensa, Barcelona, 1978

Biblioteques i arxius consultats

Arxiu Manuel de Pedrolo
 Arxiu Històric Comarcal Tàrraga
 Arxiu Històric Provincial de Lleida
 Arxiu Municipal de Barcelona. Casa Ardiaca
 Arxiu personal del Sr. Josep Serra i Teixidó
 Biblioteca Central Comarcal Tàrraga
 Hemeroteca de *La Vanguardia*
 Institut Oficial de Ràdio i Televisió de Barcelona

Testimonis orals

Sr. Ramon Puiggené Riera
 Sr. Josep Serra i Teixidó
 Sra. Maria Salla
 Sr. Josep Castellà Formiguera
 Sr. Francesc Gasull
 Sra. Rayda Iglesias
 Sra. Montserrat Colilles
 Sra. M. Alba Viñuales

RÀDIOS D'ABANS

Emerson, mod. 52 LW
USA, 1934

Pilot, mod. 60
USA, 1930 (aprox.)

Grillet, mod. Annecy
França, 1932

Philips, mod. 2515 (altaveu Crosley Dymcose)
Holanda, 1911...

Tungsram, mod. Iris T.H52A
Espanya, 1954

Ràdio de galena
1920 (aprox.)

Tesla, mod. Talisman
Txecoslovàquia, 1950 (aprox.)

Volksempfänger, mod. VE301
Alemanya, 1933

Volksempfänger, mod. AKE
Alemanya, 1938

Telefunken, mod. U1255
Espanya, 1956

Barbi
Espanya, 1950

Castilla
Espanya, 1950

Dewald
Espanya, 1960

L. Freixa, mod. Periquito
Espanya, 1950

Telefunken, mod. 954
Espanya, 1952

Bush, mod. AC 34
Anglaterra, 1950

Philips, mod. 117x
Espanya, 1950

Majestic
Espanya, 1950

Sanyo, mod. Solid State
Japó, 1970

Minuet, mod. 50202
Anglaterra, 1959

Clarion
Espanya, 1940

Sense identificar

Philips 830A Saucer,
mod. Inductanren. Holanda, 1933

Philips, mod. 342 A
Holanda, 1930 (aprox.)

Telefunken, mod. 9A
Espanya, 1945

Westinghouse, mod. H126
USA, 1943

Ràdio de galena

Ràdio de galena

Iberia, mod. 1c5
Espanya, 1953

Zenith, mod. 4G903Y
USA, 1951 (aprox.)

Westinghouse, mod. 501
Canadà

Skycasket
Anglaterra, 1950

Kit Ramel Radio, mod. Topolino
Espanya, 1955

Radio Renè, mod. Nilo
Espanya, 1960

Grundig, mod. Stereo5295
Alemanya, 1959

Optimus, mod. 73
Espanya, 1950

Sense identificar

No identificada

Teppaz, mod. Bolsodiscoradio
França, 1960

Invicta, mod. 5205
Espanya, 1950

